

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΑΤΡΑΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες
επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας**

**Κότσαλης Ιωάννης -Laci Ermenita
Εποπτεύων Καθηγητής: Ντεμίρης
Πάτρα 31/08/2015**

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Ευχαριστήριο σημείωμα

Στο σημείο αυτό θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή της εργασίας μας κ. Ντεμίρη για τον πολύτιμο χρόνο που διέθεσε για την τέλεση της πτυχιακής μας εργασίας . Οι κατευθυντήριες γραμμές που μας έδωσε και οι νουθεσίες του βοήθησαν την δόμηση της σκέψη μας κατά τον ορθό τρόπο για την αποπεράτωση της πτυχιακής μας εργασίας , ούσα δε βάση για την μετέπειτα ζωή μας

Ακόμα θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τις οικογένειές μας για την υποστήριξη που μας προσέφεραν όλα τα χρόνια των σπουδών μας, βοηθώντας μας σε εύκολες και δύσκολες στιγμές ώστε να κερδίσουμε τα μέγιστα δυνατά αποτελέσματα σε αυτό το χρονικό διάστημα των σπουδών μας.

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Πρόλογος

Η παρούσα πτυχιακή εργασία των φοιτητών του Α.Τ.Ε.Ι. Δυτ. Ελλάδος Κότσαλη Ιωάννη Α.Μ. 9464 και Laci Ermenita Α.Μ.9414 αφορά τις επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας . Βασικός σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να παρουσιαστεί πως μια εξωγενής κρίσης του ευρύτερου χρηματοπιστωτικού τομέα σε συνδυασμό με τις ενδογενείς αδυναμίες (χαμηλή εν γένει ανταγωνιστικότητα και υψηλό δανεισμός) σε συνδυασμό με διάφορες στρεβλώσεις στην οικονομία είχε επιπτώσεις στην ελληνική οικονομία και συγκεκριμένα στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας .

Προσπαθώντας να δώσουμε μια αποστασιοποιημένη αποτύπωση της πραγματικότητας , έγινε μεγάλη προσπάθεια για να μπορέσουμε να απομονώσουμε όσο το δυνατόν περισσότερο τα ενδογενή προβλήματα από τις εξωγενείς αιτίες που προκάλεσαν την κρίση. Η έρευνα έγινε με πρωτογενή στοιχεία που συλλέχθηκαν μέσω ερωτηματολογίου – ώστε να μπορέσουμε να έχουμε με μεγαλύτερη ευκολία μεγαλύτερη συγκέντρωση στοιχείων από το ευρύτερο δυνατό φάσμα επιχειρήσεων, τοποθεσιών και τομέων που θα μπορούσαμε- και μέσω –περιορισμένων σχετικά- προσωπικών συνεντεύξεων. Οι συνεντεύξεις αυτές έγιναν σε άτομα των οποίων οι επιχειρήσεις έκλεισαν εντός των ετών της οικονομικής κρίσης , ώστε να έχουμε και μια σαφή εικόνα και για τις επιχειρήσεις που αναγκάστηκαν να τερματίσουν την λειτουργία τους , όχι μόνο αυτών που –έστω και οριακά κατάφεραν να επιβιώσουν. Μέσω των προσωπικών αυτών συνεντεύξεων προσπαθήσαμε να εντοπίσουμε παράλληλα και ποιες ήταν οι καθαρές αιτίες της κρίσης που επηρέασαν τις επιχειρήσεις, αφαιρώντας την επίδραση – όσο το δυνατόν περισσότερο – των πάγιων ενδογενών προβλημάτων και στρεβλώσεων της εγχώριας οικονομίας.

Παράλληλα σκοπός μας ήταν η δημιουργία ενός ερωτηματολογίου το οποίο θα ήταν αντιληπτό, σαφές και κατανοητό από το ευρύτερο δυνατό φάσμα επιχειρήσεων

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Περίληψη

Η παρούσα πτυχιακή εργασία αποσκοπεί στην αποτύπωση των επιπτώσεων της χρηματοοικονομικής κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας συγκρίνοντας την οικονομική τους κατάσταση κατά το έτος 2008, ακριβώς πριν ξεσπάσει επίσημα η χρηματοοικονομική κρίση παγκοσμίως, και κατά το έτος 2015 όπου σε πολύ μεγάλο βαθμό μπορούμε να πούμε ότι έχουμε μια επαρκή εικόνα για τις επιπτώσεις της κρίσης στις επιχειρήσεις.

Αρχικά δίνεται ο ορισμός της οικονομικής κρίσης, ώστε να γίνει καλύτερα αντιληπτή και παράλληλα για να διευκρινιστούν τα αίτια της και τα αποτελέσματά της. Παράλληλα γίνεται αναφορά και σε κρίσεις που έχουν λάβει χώρα στο παρελθόν με σκοπό να έχουμε κάποιο μέτρο σύγκρισης, ώστε να μπορεί να γίνει μια αντιπαραβολή αν αυτό χρειαστεί.

Στην συνέχεια αναφερόμαστε στην χρηματοοικονομική κρίση, πως αυτή άρχισε και εξαπλώθηκε, πως επηρέασε τον κόσμο και πιο συγκεκριμένα τις ΗΠΑ από όπου άρχισε και την Ευρώπη – την περιφέρεια στην οποία ανήκουμε και από την οποία επηρεαζόμαστε περισσότερο.

Κατόπιν, συγκεκριμενοποιούμε την έρευνά μας και εξετάζουμε την περίπτωση της Ελλάδας γενικά, για το πώς επηρεάστηκε στο σύνολό της από την κρίση, καθώς και τι ιδιαιτερότητες τις οποίες εμφανίζει η ελληνική οικονομία.

Για την καλύτερη κατανόηση της εργασίας ορίζουμε τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις – όπως αυτές ορίζονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση –, ώστε να έχουμε σημείο αναφοράς και σωστή στόχευση των ερωτηματολογίων και των συνεντεύξεων στα πλαίσια αυτής της πτυχιακής εργασίας.

Παρουσιάζεται στην συνέχεια το ερωτηματολόγιο με όλα τα επιμέρους ερωτήματα και εξηγούμε το σκεπτικό με το οποίο δημιουργήθηκε η κάθε ερώτηση, καθώς και ο χωρισμός στα εκάστοτε τμήματα. Τα τμήματα του ερωτηματολογίου είναι τρία. Στο πρώτο πληροφορούμαστε για την επιχείρηση όσον αφορά την νομική της μορφή, την τοποθεσία της και άλλα γενικά στοιχεία. Στο δεύτερο τμήμα τα ερωτήματα έχουν να κάνουν με την οικονομική κατάσταση και θέση της επιχείρησης κατά το έτος 2008. Στο τρίτο τμήμα τα ερωτήματα είναι στην πλειοψηφία τους όμοια με αυτά του δεύτερου μέρους αλλά ρωτώντας αυτή την φορά για το έτος 2015, με σκοπό την άμεση σύγκριση και αντιπαραβολή των στοιχείων.

Στην συνέχεια παραθέτουμε τα αποτελέσματα και τα συγκρίνουμε. Από την επεξεργασία των αποτελεσμάτων που έχουμε παραθέτουμε τα συμπεράσματα που

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

απορρέουν από τις απαντήσεις που έχουμε από τις απαντήσεις των ερωτηματολογίων. Στο σημείο αυτό πρέπει να τονίσουμε το ιδιαίτερο ενδιαφέρον που παρουσιάζουν οι ιδιαίτεροι σχολιασμοί ή προσθέσεις που παρατηρήσαμε στα ερωτηματολόγια από τους ερωτηθέντες και μας έδωσαν την δυνατότητα βαθύτερης κατανόησης του θέματος.

Ανεξάρτητα παραθέτονται κατόπιν οι συνεντεύξεις που πραγματοποιήσαμε με άτομα που έκλεισαν τις επιχειρήσεις τους εν μέσω της χρηματοοικονομικής κρίσης . Τα άτομα αυτά απαντούν τις ίδιες ερωτήσεις με αυτές που υπάρχουν στα δύο πρώτα μέρη του ερωτηματολογίου . Στην συνέχεια ερωτώνται κυρίως για τις αιτίες τις οποίες θεωρούν κύριες για το κλείσιμο των επιχειρήσεών τους.

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Περιεχόμενα

Πρόλογος..... Σελ2

Περίληψη..... Σελ 3

Εισαγωγή... ..Σελ 7

Κεφάλαιο 1

Οικονομική κρίση-Ορισμός οικονομικής κρίσης... ..Σελ 8

Η αρχή της χρηματοοικονομικής κρίσης και η επίδρασή της..... Σελ 9

Κεφάλαιο 2

Η χρηματοοικονομική κρίσης στην Ελλάδα (2008 έως σήμερα)..... Σελ 14

Τα μέτρα αντιμετώπισης της κρίσης και τα αποτελέσματά τους..... Σελ 15

Κεφάλαιο 3

Η σημασία των πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων στην οικονομία

Ορισμός πολύ μικρών , μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων..... Σελ 19

Η σημασία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην οικονομία..... Σελ 20

Οι πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις στην Ελλάδα και οι επιπτώσεις της κρίσης σε αυτές.. ..Σελ 21

Κεφάλαιο 4

Το ερωτηματολόγιο..... Σελ 25

Κεφάλαιο 5

Τα αποτελέσματα της έρευνας..... Σελ 30

Παρατηρήσεις επί των απαντήσεων..... Σελ 47

Ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας..... Σελ 48

Η κατάσταση της οικονομίας το 2008..... Σελ 48

Η κατάσταση το 2015..... Σελ 50

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Κεφάλαιο 6

Οι επιχειρήσεις που έκλεισαν εξαιτίας της κρίσης.....	Σελ 55
Γιατί έκλεισαν οι επιχειρήσεις..Σελ 59
ΒιβλιογραφίαΣελ 62

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Εισαγωγή

Η οικονομική κρίση που άρχισε στις ΗΠΑ το 2008 και εξαπλώθηκε σιγά σιγά σε όλο τον κόσμο είχε τον μεγαλύτερο αντίκτυπο στην σύγχρονη οικονομική ιστορία μετά το μεγάλο Κράχ του 1929 και πάλι στις ΗΠΑ. Τότε μεγάλα οικονομικά προγράμματα που είχε δει ο κόσμος μέχρι τότε έλαβαν χώρα για να αντιστραφεί η κατάσταση. Τις 2 μεγάλες οικονομικές κρίσεις τις χωρίζει μια περίοδος 80 περίπου ετών κατά την οποία η οικονομική επιστήμη έχει κάνει άλματα και μπορεί να εξηγήσει πολλά περισσότερα από ότι μπορούσαν να εξηγήσουν οι σύγχρονοι οικονομολόγοι της κρίσης του 1929. Μια επταετία μετά το ξέσπασμα της κρίσης μπορούμε να πούμε ότι είμαστε σε θέση να δούμε μία σχετικά σταθερή κατάσταση και να εκτιμήσουμε τις επιπτώσεις της.

Μετά το πέρας αυτών των ετών οι περισσότερες οικονομίες φαίνεται να έχουν βρει εκ νέου τον βηματισμό τους και να απομακρύνονται από την κρίση και την ύφεση. Η μόνη χώρα που έχει ακόμα σοβαρά προβλήματα φαίνεται να είναι η Ελλάδα.

Τα προβλήματα αυτά και η παρατεταμένη ύπαρξή τους είναι φυσικό να επηρεάζουν το σύνολο των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον ελληνικό χώρο. Το πρόβλημα αυτό τονίζεται και υπερθεματίζεται ακόμα περισσότερο μετά την ανακοίνωση του Ιδρύματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων στην οποία αναφέρεται πλέον ότι οι συνταξιούχοι είναι περισσότεροι από τους ενεργούς ασφαλισμένους.

Από το σύνολο της χώρας, ο νομός Αχαΐας είναι ένας από τους νομούς που η κρίση έπληξε έντονα. Αυτό μπορεί να γίνει αντιληπτό με πάμπολλους τρόπους, είτε ακολουθώντας κάποια επιστημονική μέθοδο είτε απλώς παρατηρώντας κανείς τον κοινωνικό του περίγυρο και συγκρίνοντας την κατάσταση πριν μπορεί να καταλάβει την διαφορά.

Σκοπός της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι να ερευνήσει τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης με σαφή μεγέθη στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας. Αρχικά θα γίνουν οι καταγραφές για την κατάσταση των επιχειρήσεων στο πρώτο έτος της κρίσης και κατόπιν θα καταγραφεί η τωρινή τους κατάσταση. Σημειώνεται σε αυτό το σημείο ότι θα γίνει σύγκριση επί των επιχειρήσεων που έχουν καταφέρει να επιβιώσουν μέσα στα χρόνια της κρίσης.

Κατόπιν θα αναλυθούν τα δεδομένα και θα ερμηνευτούν, ώστε να εξηγήσουμε και να ερμηνεύσουμε το πώς πραγματικά επηρεάστηκαν οι επιχειρήσεις από την κρίση, πως αυτό επηρέασε την λειτουργία τους καθώς και την μελλοντική τους πορεία και βιωσιμότητα.

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Κεφάλαιο 1

Οικονομική κρίση

Αρχικά θα ορίσουμε τι είναι η οικονομική κρίση, γεγονός το οποίο θα βοηθήσει στην καλύτερη κατανόηση του πως στήθηκε η παρούσα εργασία και θα μπορέσουμε να εμβαθύνουμε αργότερα σε μεγαλύτερο βαθμό στην ανάλυση των αποτελεσμάτων που θα έχουμε από το ερωτηματολόγιο.

Στην συνέχεια θα κάνουμε αναφορά στις αιτίες και του παράγοντες της οικονομικής κρίσης σε μακρο-επίπεδο για να μας βοηθήσει στην ανάλυση που θα λάβει χώρα αργότερα και θα αυξήσει το εύρος κατανόησης των επιπτώσεων της κρίσης αρχικά στο σύνολο του κόσμου και τελικά στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας στον οποίο επικεντρώνεται η παρούσα εργασία.

Στο σημείο αυτό πρέπει να κάνουμε σαφές ότι τα προβλήματα της Ελλάδας δεν έχουν να κάνουν μόνο με την οικονομική κρίση. Πριν την έλευση της κρίσης στην Ελλάδα υπήρχε το πρόβλημα των υψηλών χρεών του δημοσίου τομέα, γεγονός που περιορίζει τις δυνατότητες της ελληνικής κυβέρνησης για μια επεκτατική δημοσιονομική πολιτική για να αντιμετωπίσει την κρίση. Υψηλός είναι και ο δανεισμός του ιδιωτικού τομέα, ο οποίος σε συνδυασμό με την έλευση της κρίσης δημιουργεί περιορισμούς στην λήψη αναπτυξιακών μέτρων. Επιπλέον η χαμηλή ανταγωνιστικότητα του ιδιωτικού τομέα στην Ελλάδα αποτέλεσε πρόσφορο έδαφος για την μέγιστη δυνατή επιρροή της κρίσης στην Ελλάδα.

Επειδή τα προαναφερθέντα προβλήματα – που εν μέρει δικαιολογούν την παρουσία της κρίσης και την επίδραση της στην Ελλάδα- δεν γίνεται να διαχωριστούν από την κρίση αυτή καθ' αυτή προσμετρούνται στο σύνολο της επίδρασης της κρίσης στην οικονομία από όλους τους φορείς και ομάδες που έχουν πραγματοποιήσει έρευνες πάνω στο θέμα. Αυτή την τακτική θα ακολουθήσει και η παρούσα πτυχιακή εργασία.

Ορισμός οικονομικής κρίσης

Κατά τις προηγούμενες δεκαετίες έχουν δοθεί πολλοί ορισμοί και εξηγήσεις για το τι είναι μια οικονομική κρίση, από πού προέρχεται και σε ποιους τομείς αναφέρεται. Μαζί με την ωρίμανση διαφόρων ιδεών και την δημιουργία της οικονομικής επιστήμης άρχισαν να δημιουργούνται οι βάσεις για πιο ορθολογικές και τεκμηριωμένες εξηγήσεις και ορισμούς της οικονομικής κρίσης. Παρόλα αυτά ανά τον κόσμο υπάρχουν διαφοροποιήσεις ακόμα και σήμερα στον ορισμό της οικονομικής κρίσης.

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Κάποιοι συσχέτισαν τις κρίσεις και τις όρισαν ως άμεσα συνδεδεμένες με τραπεζικούς πανικού, άλλοι με χρηματιστηριακές κρίσεις (πρόσφατα παραδείγματα αυτό της Ελλάδας το 1999 και η κρίσης στις χρηματιστηριακές και όχι μόνο αγορές της Ασίας) και άλλοι με φούσκες σε διάφορες αγορές (με πρώτη αναφορά να γίνεται στην πρώτη αναγνωρισμένη και παραδεκτή ευρέως φούσκα στην Ολλανδία στην αγορά της τουλίπας). Άλλοι κινούνται σε πιο γενικούς ορισμούς και συσχετίζουν την μείωση της αξίας οικονομικών ιδρυμάτων ή/και των κερδών τους με τον ορισμό της οικονομικής κρίσης.

Ο ορισμός που δίνεται για την οικονομική κρίση από τον καθηγητή κ. Πανηγυράκη αναφέρει πως : «μια κρίση εμπεριέχει μια απειλή σχετικά με τους πόρους και τους ανθρώπους, την απώλεια του ελέγχου και ορατές ή αόρατες συνέπειες στους ανθρώπους, τους πόρους και τους οργανισμούς».

Γενικά είναι αποδεκτό ότι μια οικονομική κρίση αποτελείται από τα εξής στάδια:

- 1.Στάδιο διαμόρφωσης της κατάστασης,*
- 2.Στάδιο εκδήλωσης-κορύφωσης της κρίσης,*
- 3.Στάδιο των επιπτώσεων της κρίσης, και*
- 4.Στάδιο επίλυσης και ομαλοποίησης του οικονομικού συστήματος από την κρίση.*

Τα αίτια των οικονομικών κρίσεων

Η αρχή της χρηματοοικονομικής κρίσης και η επίδρασή της

Αναφερόμενοι στην αρχή της οικονομικής κρίσης θα αναφέρουμε το πρώτο γεγονός που αποκάλυψε τα ήδη υπάρχοντα προβλήματα των διαφόρων χωρών. Ουσιαστικά αποτέλεσε την αφορμή για να αρχίσει μια κρίση η οποία θα εξαπλωνόταν σε όλο τον κόσμο και θα ήταν η δραστικότερη του 21^{ου} αιώνα και η μεγαλύτερη από την κρίση του 1929. Αν κοιτούσαμε στα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία όλων των χωρών θα βλέπαμε ότι τα πρώτα προβλήματα είχαν αρχίσει να διαφαίνονται αρκετά νωρίτερα από το ξέσπασμα της κρίσης, καθώς οι ρυθμοί ανάπτυξης πολλών χωρών είχαν μειωθεί και το χρέος είχε αυξηθεί. Οπότε η αναφορά θα γίνει στο κομβικό γεγονός που επιτάχυνε ιδιαίτερα της υπάρχουσες εξελίξεις και την επέκταση της ωρίμανσης των διαφόρων κατά χώρα προβλημάτων.

Σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που αναφέρθηκαν προηγουμένως η παγκόσμια οικονομική κρίση άρχισε το 2008 στις ΗΠΑ. Αφορμή αποτέλεσε η κατάρρευση της τράπεζας Lehman Brothers εξαιτίας της μεγάλης έκθεσής της σε χρεόγραφα που

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

ήταν συνδεδεμένα με την κτηματομεσιτική αγορά και συγκεκριμένα στην αγορά στεγαστικών δανείων χαμηλής εξασφάλισης. Η «φούσκα» στην αγορά ακινήτων είχε φτάσει το 2006 στο μέγιστο σημείο της. Η κατάρρευση της προκάλεσε πολλαπλές συνέπειες για το σύνολο της οικονομίας.

Η επιπτώσεις στην Αμερικάνικη οικονομία- την μεγαλύτερη του πλανήτη- μεταφέρθηκαν με κάποια σχετική χρονική καθυστέρηση και στον υπόλοιπο κόσμο. Λόγω των πολλών εμπορικών επαφών των ΗΠΑ με την Ευρώπη, η Ευρώπη ήταν η πρώτη ήπειρος που επηρεάστηκε από την κρίση και την πτώση της οικονομικής δραστηριότητας των ΗΠΑ.

Η μεταφορά της κρίσης θα μπορούσε να παρουσιαστεί και με την αναφορά χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων – οι Merrill Lynch, AIG, Freddie Mac, Fannie Mae, HBOS, Royal Bank of Scotland, Bradford & Bingley, Fortis, Hypo and Alliance & Leicester κατά σειρά εμφάνισαν προβλήματα και κινδύνους βιωσιμότητας- που έφτασαν στον χείλος της καταστροφής και αναγκαστικά διασώθηκαν για να μην γενικευτεί περεταίρω η κρίση.

Η κρίση αυτή οδήγησε στην ύφεση της παγκόσμιας οικονομίας που ήταν ιδιαίτερα εμφανής από το 2008 έως το 2012. Στις ΗΠΑ όπου άρχισε η κρίση η ύφεση μεταφράστηκε στην πραγματική οικονομία σε απώλειες του πλούτου και της αγοραστικής δύναμης των καταναλωτών που υπολογίζεται σε τρισεκατομμύρια δολάρια. Στην Ευρώπη η οικονομική κρίση πήρε την μορφή της κρίσης χρεών – είτε αυτά τα χρέη προέρχονται από τον ιδιωτικό τομέα είτε αναφερόμαστε σε κρατικά χρέη είτε σε μία μικτή μορφή χρεών όπως είναι το σύνθημα-.

Η κρίση χρεών ουσιαστικά επηρέασε την πραγματική οικονομία με την μείωση της ρευστότητας στην αγορά, όπου στην περίπτωση βλέπουμε μια από τις πλευρές της οικονομικής κρίσης, την κρίση ρευστότητας. Επίσης μέρος του γενικότερου προβλήματος θεωρήθηκε ο πολύ υψηλός δανεισμός των ευρωπαϊκών χωρών της μεσογείου σε σχέση με το ΑΕΠ τους- Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία και Πορτογαλία και τους δόθηκε το προσωνύμιο PIGS.

Καθώς οι τράπεζες είναι το μέσο διακίνησης χρήματος διεθνώς βρέθηκαν στο κέντρο της οικονομικής κρίσης και οι ριψοκίνδυνες τακτικές που ακολούθησαν κάποιες από αυτές εξέθεσαν όλο τον τραπεζικό και χρηματοοικονομικό κλάδο. Θέτοντας την φερεγγυότητα του τραπεζικού κλάδου σε αμφισβήτηση και συνυπολογίζοντας τα προβλήματα ρευστότητας και την έλλειψη εμπιστοσύνης –πλέον- από τους επενδυτές δημιουργήθηκε μια κατάσταση ανασφάλειας στις παγκόσμιες χρηματιστηριακές αγορές. Μπορεί να μην φαίνεται ότι τόσο σοβαρό σαν πρόβλημα αλλά αν αναλογιστούμε ότι πολλά ασφαλιστικά ταμεία επενδύουν και σε χρηματιστηριακά προϊόντα γίνεται σαφές ότι μπορεί να έχει μεγάλο αντίκτυπο και στην πραγματική οικονομία.

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Για την πραγματική οικονομία η επιρροή – όπως αυτή έχει προσδιοριστεί από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και άλλα διεθνή ιδρύματα- ήταν τεράστια και σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα. Η αξία των επενδύσεων των αμερικάνων είχε μειωθεί πάνω από 25% - πτώση καταμετρούμενη τον Νοέμβρη του 2008 μόλις. Ο δείκτης S&P 500 είχε πέσει κατά 45% και η αξία των σπιτιών 20% από το μέγιστο μόλις ένα χρόνο νωρίτερα. Το σύνολο των επενδυμένων κεφαλαίων συνταξιοδότησης στις ΗΠΑ- ιδιαίτερα μεγάλης σημασίας σύμφωνα με τον σχεδιασμό του συνταξιοδοτικού συστήματος των ΗΠΑ- έπεσε 22% . Πλέον των αποταμιεύσεων και επενδύσεων για τα συνταξιοδοτικά κεφάλαια , οι υπόλοιπες αποταμιεύσεις και επενδύσεις έχασαν 1.2 τρισεκατομμύρια δολάρια από την αξία τους.

Η κατοχή ακίνητης περιουσίας στις ΗΠΑ είναι ένα από τα βασικά μέσα δανεισμού μέσω των υποθηκών των ακινήτων. Η «φούσκα» των ακινήτων – με την άνοδο των τιμών αυτών , έδωσε την δυνατότητα δανεισμού υψηλότερων ποσών στους πολίτες. Με το σκάσιμο της «φούσκας» και την μεγάλη μείωση των τιμών των ακινήτων μειώθηκε η δυνατότητα δανεισμού από τους πολίτες, καθώς τα ακίνητά τους δεν μπορούσαν να δικαιολογήσουν μεγαλύτερα δανειζόμενα ποσά. Αυτό πρακτικά μείωσε την ρευστότητα του μέσου καταναλωτή, άρα και την κατανάλωσή του.

Η αντιμετώπιση του προβλήματος της οικονομικής κρίσης σε κρατικό επίπεδο διαφοροποιείται ανάλογα με την σχετική αντίληψη αντιμετώπισης κρίσεων. Στις ΗΠΑ ακολουθήθηκαν από την κεντρική κυβέρνηση και την ομοσπονδιακή (κεντρική) τράπεζα των ΗΠΑ μέτρα διασταλτικής οικονομικής πολιτικής, ώστε να διορθωθεί αρχικά το πρόβλημα έλλειψης εμπιστοσύνης , τα μειωθούν τα επίπεδα ανασφάλειας σε σχέση με την οικονομική κατάσταση της χώρας .Συγκεκριμένα , για την αντιμετώπιση του προβλήματος της έλλειψης ρευστότητας και της μειωμένης κατανάλωση η κεντρική κυβέρνηση των ΗΠΑ και η ομοσπονδιακή (κεντρική) τράπεζα των ΗΠΑ δέσμευσαν το ποσό των 13,9 τρισεκατομμυρίων δολαρίων προς επένδυση ή κάποιας μορφής έξοδα , από τα οποία τα 6,8 τρις είχαν χρησιμοποιηθεί μέχρι τον Ιούνιο του 2009.

Σκοπός ήταν να επανέλθει η οικονομική δραστηριότητα στην κανονική της πορεία, όπως αυτή ήταν πριν το ξέσπασμα της κρίσης. Αυτό βέβαια δεν θα σήμαινε ότι θα επανερχόταν ο χαμένος πλούτος ή οι τιμές στα επίπεδα προ κρίσης. Αρχικά λόγω της κρίσης που ξέσπασε η ανεργία που τον Ιανουάριο του 2008 βρισκόταν περίπου στο 5% ανέβηκε κατακόρυφα και έφτασε να διπλασιαστεί, φτάνοντας στο 10% περίπου μόλις 2 χρόνια αργότερα τον Ιανουάριο του 2010. Σε αυτό το επίπεδο παρέμεινε για έναν περίπου χρόνο. Καθώς τα μέτρα που έλαβαν άρχισαν να λειτουργούν και να επηρεάζουν την αγορά, κατάφεραν να μειώσουν σταδιακά την ανεργία περίπου στο επίπεδο του 6% στο τέλος του 2014.

Η Ευρώπη ακολούθησε μια διαφορετική στρατηγική βάσει της διαφορετικής νοοτροπίας που έχει πάνω στα θέματα αντιμετώπισης οικονομικών κρίσεων. Στην

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Ευρώπη προκρίθηκαν ως μέτρα αντιμετώπισης της οικονομικής κρίσης μέτρα λιτότητας με σκοπό τον περιορισμό των όποιων απωλειών εξαιτίας της κρίσης και τον περιορισμό των οικονομικών μεγεθών σε σημείο όπου τα κράτη θα μείωναν τις ανάγκες χρήματος στο ύψος που θα μπορούσαν να διαχειριστούν τις καταστάσεις και θα ήταν λιγότερο εκτεθειμένα σε υψηλές ανάγκες χρηματικών εισροών.

Για την διάσωση των προβληματικών χωρών και ιδρυμάτων – με σκοπό να μειώσουν την ανασφάλεια στους πολίτες της Ευρώπης- δημιούργησαν τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης. Με σκοπό την περεταίρω στήριξη των κρατών μέλλον στην παρούσα κρίση- η οποία μέχρι την στιγμή της απόφασης αυτής δεν φαινόταν να αντιμετωπίζεται επαρκώς και να υποχωρεί εμφανώς- δημιουργήθηκε και ο EFSF με σκοπό την χρήση χρηματοοικονομικών εργαλείων – κυρίως ομόλογα με χαμηλό επιτόκιο λόγω του διαμερισμού του κινδύνου- για την χρηματοδότηση των αναγκών των χωρών της Ευρώπης . Για την αντιμετώπιση του προβλήματος της ρευστότητας η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα μείωσε τα επιτόκια (έστω και σχετικά καθυστερημένα σε σχέση με τις ΗΠΑ) προσφέροντας πάνω από 1 τρισεκατομμύριο ευρώ για να διατηρήσει τις ροές χρήματος μεταξύ των ευρωπαϊκών τραπεζών.

Παρόλα αυτά η ευρωπαϊκή οικονομία δεν φαίνεται να έχει βρει τον βηματισμό της όπως αυτή των ΗΠΑ- η οποία είναι απλώς σχετικά καλύτερα- ενώ η υψηλή ανεργία – κυρίως χωρών όπως η Ελλάδα και η Ισπανία- δεν φαίνεται να μπορεί να υποχωρήσει.

Από την γενική επισκόπηση της οικονομικής κρίσης στο σύνολο της παγκόσμιας οικονομίας επιβεβαιώνεται ότι ορθώς θεωρείται η μεγαλύτερη κρίση από αυτή που αναφέρεται ως το « Κραχ του 1929» στις ΗΠΑ. Η οικονομική κρίση ήταν η αφορμή για να βγουν στην επιφάνεια ήδη προϋπάρχοντα προβλήματα στις διάφορες οικονομίες τους κόσμου. Οι επιπτώσεις ήταν δυσχερείς σε όλες τις περιπτώσεις. Η μείωση της κατανάλωσης, των κερδών, της ρευστότητας , η αύξηση της ανεργίας και η αδυναμία δανεισμού έγιναν αντιληπτά από την πραγματική οικονομία και αποτέλεσαν μερικές από τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης. Στις ΗΠΑ όπου η προσπάθεια αντιμετώπισης της κρίσης ήταν άμεση, δραστική και ισχυρή οι επιπτώσεις μετριάστηκαν σε μεγάλο βαθμό συγκρίνοντας το εναρκτήριο έτος της οικονομικής κρίσης με την κατάσταση στις αρχές του 2015.

Χαρακτηριστικότερο παράδειγμα είναι ο ποσοστό της ανεργίας που διαφέρει ανεπαίσθητα ανάμεσα σε αυτά τα έτη. Από την άλλη μεριά, στην περίπτωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η αντίδραση ήταν διαφορετική και τα μέτρα που ακολουθήθηκαν είχαν άλλη φιλοσοφία – ενώ και οι αντιδράσεις ήταν πιο αργές, άρα άφηναν το πρόβλημα να επεκτείνεται-.

Αποτέλεσμα αυτού ήταν οι επιπτώσεις στην πραγματική οικονομία να είναι εντονότερες και σε περιπτώσεις κάποιων χωρών να μην έχουν αντιμετωπιστεί πλήρως. Εξαιρώντας την περίπτωση της Ελλάδας – ως ιδιαίτερης περίπτωσης- , προβλήματα ρευστότητας υπήρχαν για αρκετά έτη, ενώ τα ποσοστά ανεργίας

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

παραμένουν αρκετά υψηλά ακόμα και σε οικονομίες που έχουν καταφέρει να βγουν από φάση της ύφεσης και παρουσιάζουν ανάπτυξη , έστω και μικρή.

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Κεφάλαιο 2

Η χρηματοοικονομική κρίση στην Ελλάδα (2008 έως σήμερα)

Έχοντας δει σε ένα γενικότερο πλαίσιο τις επιπτώσεις της κρίσης στο κόσμο με κύρια σημεία αναφοράς τις ΗΠΑ και την Ευρώπη θα δούμε πως η οικονομική κρίση επηρέασε την Ελλάδα. Θα παρατηρήσουμε τον χρόνο που χρειάστηκε στην κρίση να εξαπλωθεί και στην Ελλάδα και όταν έφτασε ποια ήταν η κατάσταση της ελληνικής οικονομίας και πως αυτή επηρεάστηκε στο σύνολό της. Επίσης θα δούμε και ποια μέτρα ελήφθησαν ώστε να αντιμετωπιστεί η κρίση και να αναχαιτιστεί αλλά και πως αυτά τα μέτρα επέδρασαν στην πραγματική οικονομία.

Ως μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η Ελλάδα επηρεάστηκε από την κρίση που ξέσπασε το 2008 στις ΗΠΑ. Όπως και στις ΗΠΑ έτσι και στην Ευρώπη και την Ελλάδα η κρίση που ξέσπασε ουσιαστικά έφερε στην επιφάνεια προβλήματα που υπήρχαν ήδη στην Ελλάδα αλλά καλύπτονταν από την συνεχή οικονομική ανάπτυξη και το επίπεδο ευημερίας της χώρας. Το μεγαλύτερο πρόβλημα της Ελλάδας - πλέον των παγκόσμιων υφεσιακών πιέσεων – ήταν η κρίση χρέους που είχε φτάσει σε οριακό σημείο. Από το 1974 και μετά το δημόσιο χρέος της Ελλάδας είναι αυξηθεί εντυπωσιακά. Συγκεκριμένα από το 28,6% επί του ΑΕΠ το 1980 έφτασε στο 111,6% επί του ΑΕΠ το 1993.

Το 2009 και με την κρίση προ των πυλών το δημόσιο χρέος είχε ξεπεράσει το 120% επί του ΑΕΠ, το οποίο ήταν πολύ υψηλότερο σε σχέση με όλες τις άλλες αδύναμες οικονομίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Επίσης αντί να ληφθούν μέτρα για την αντιμετώπιση της επερχόμενης κρίσης – γεγονός αναμενόμενο από την στιγμή που ξέσπασε η κρίση στις ΗΠΑ- για να δημιουργηθεί δημοσιονομικό πλεόνασμα για να αναχαιτιστεί η κρίση, συνεχίστηκε η πορεία διόγκωσης του ελλείμματος . Το 2009 το δημοσιονομικό έλλειμμα έφτασε να υπολογιστεί οριστικά στο 15,4% επί του ΑΕΠ , εν αντιθέσει με το αρχικά προϋπολογισμένο 6% .

Αυτό το γεγονός από μόνο του ενέτεινε το πρόβλημα της κρίσης χρέους και προετοίμασε τον δρόμο για την επερχόμενη κρίση. Σε όλα αυτά προστέθηκε η υποβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας αργότερα , τον Οκτώβριο του ίδιου έτους, ο οίκος αξιολόγησης Fitch υποβάθμισε και αυτός με την σειρά του την πιστοληπτική ικανότητα της Ελλάδας.

Πρακτικά αυτό σήμαινε για την Ελλάδα ότι πλέον των συσσωρευμένων προβλημάτων που είχε- υψηλό δημόσιο χρέος, υψηλό δημόσιο έλλειμμα και την παγκόσμια οικονομική κρίση- έπρεπε να δανείζεται πλέον με υψηλότερα επιτόκια , γεγονός που έκανε το πρόβλημα πιο έντονο.

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Τα μέτρα αντιμετώπισης της κρίσης και τα αποτελέσματά τους

Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν η ανάγκη προσφυγής στα υπόλοιπα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για την χρηματοδότηση του δημοσίου ελλείμματος. Τελικά τον Μάιο του 2009 η Ελλάδα αιτήθηκε την χορήγηση 80 δισεκατομμυρίων ευρώ από τις υπόλοιπες χώρες του ευρώ και 30 δισεκατομμύρια ευρώ επιπλέον από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

Για την επίτευξη μιας τέτοιας συμφωνίας ήταν αναμενόμενη μια σειρά συμφωνιών για την λήψη μέτρων αντιμετώπιση των προβλημάτων της ελληνικής οικονομίας. Το σύνολο των συμφωνιών της δανειακής σύμβασης ονομάστηκαν εν συντομία «Μνημόνιο».

Ως επί το πλείστον οι υποχρεώσεις που αναλάμβανε η Ελλάδα ήταν ένα σύνολο μέτρων λιτότητας. Τα μέτρα αυτά χωρίζονται – κυρίως βάσει του χρόνου λήψης τους- σε 2 πακέτα μέτρων.

Το πρώτο πακέτο μέτρων περιλάμβανε το πάγωμα των μισθών στο δημόσιο, την περικοπή των επιδομάτων κατά 10% , καθώς και περικοπές σε υπερωρίες και οδοιορικά .

Το δεύτερο πακέτο συμπεριλάμβανε περισσότερα και δραστικότερα μέτρα , καθώς εκείνη την περίοδο έγινε αναφορά στον κίνδυνο στάσης πληρωμών. Για αυτό τον λόγο υπήρξε

- 1) μείωση των δώρων Χριστουγέννων , Πάσχα και αδειάς κατά 30%
- 2) γενική μείωση στα επιδόματα του δημοσίου κατά 12%
- 3) μείωση στις αποδοχές των εργαζομένων ΝΠΙΔ, ΟΤΑ και ΔΕΚΟ κατά 7%
- 4) Αύξηση των διαφορών κλιμακίων του ΦΠΑ (4,5% σε 5%, 9% σε 10% και 19% σε 21%)
- 5) Αύξηση στον φόρος καυσίμων κατά 15%
- 6) Αύξηση στους φόρους εισαγωγής επί της αξίας των εισαγόμενων αυτοκινήτων από 10% έως 30%
- 7) Επαναφορά των τεκμηρίων διαβίωσης για όλα τα αυτοκίνητα
- 8) Επιπλέον επέκταση των τεκμηρίων διαβίωσης βάσει των ακινήτων

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Τα μέτρα αυτά όμως δεν ήταν αρκετά να βελτιώσουν την δημοσιονομική εικόνα της χώρας με αποτέλεσμα να ληφθεί ένα ακόμα νέο πακέτο μέτρων για την αντιμετώπιση της κατάστασης. Στο νέο αυτό πακέτο μέτρων συμπεριλαμβάνονταν τα εξής μέτρα:

- 1) Παροχή επιδόματος αντί του 13^{ου} και 14^{ου} μισθού για όσους δημόσιους υπαλλήλους με μισθό έως 3.000ευρώ και την κατάργησή τους για όσους βρίσκονταν σε υψηλότερα φορολογικά κλιμάκια
- 2) Παροχή επιδόματος αντί της 13^{ης} και 14^{ης} σύνταξης για συντάξεις έως 2.500ευρώ
- 3) Μείωση των επιδομάτων των δημοσίων υπαλλήλων κατά 8%πλέον των προηγούμενων μειώσεων και 3% στους σε αυτά των υπαλλήλων των ΔΕΚΟ
- 4) Αύξηση του ΦΠΑ σε όλα τα κλιμάκια (από 21% σε 23% , από 10% σε 11% αρχικά και μετά από 11% σε 13% και άνοδος του χαμηλού σε 6,5%)
- 5) Αύξηση του ειδικού φόρου κατανάλωσης στα ποτά, τα τσιγάρα και τα καύσιμα κατά 10%
- 6) Αύξηση στις αντικειμενικές τιμές των ακινήτων
- 7) Αύξηση 10% στους φόρους εισαγωγής αυτοκινήτων πλέον των προηγούμενων αυξήσεων
- 8) Αύξηση του ορίου απολύσεων
- 9) Μείωση του κατώτατου μισθού
- 10) Αύξηση των ορίων συνταξιοδότησης των γυναικών στο δημόσιο τομέα στα 65 έτη

Όπως φαίνεται σαφώς όλα αυτά τα μέτρα ήταν μέτρα κατασταλτικής οικονομικής πολιτικής – κατά μια ερμηνεία ήταν αναγκαστικά δημοσιονομικά μέτρα με σκοπό την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της χώρας- , αντίθετα με αυτά που ακολούθησαν οι ΗΠΑ για να βγουν από την κρίση. Τα μέτρα αντί να προσπαθήσουν να βοηθήσουν την κατάσταση- με τα προβλήματα ρευστότητας να αποτελούν πρόβλημα πλέον και για υγιείς με χαμηλό ή και ανύπαρκτο δανεισμό- ενέτειναν το πρόβλημα. Η μείωση των μισθών των δημοσίων υπαλλήλων, αν και αναγκαία, οδήγησε στην μείωση της κατανάλωσης από μια μεγάλη μερίδα του καταναλωτικού κοινού.

Επιπλέον η μείωση του ελάχιστου μισθού και γενικά των μισθών μείωσε το διαθέσιμο εισόδημα και ως εκ τούτου μείωσε και περεταίρω την κατανάλωση. Αυτό φάνηκε ξεκάθαρα και σε διάφορους εθνικούς δείκτες, όπως της ανεργίας- από το 8% τον Ιανουάριο του 2008 σε 26,7% τον Ιανουάριο του 2014- και του πληθωρισμού- από 2% μεταβολή 2008/2009 στο -1,4% μεταβολή 2013/2014-που μεταβλήθηκαν δραματικά . Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις που αποτελούν την πλειονότητα των ελληνικών επιχειρήσεων βίωσαν μια μεγάλη μείωση του τζίρου τους .

Αποτέλεσμα αυτού ήταν πολλές από αυτές να κλείσουν ήδη από τα πρώτα χρόνια της κρίσης (το λεγόμενο από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης «κύμα λουκέτων») . Συσσωρευτικά κατά τα αρχικά έτη της κρίσης (2007-2012) μειώθηκε προσηγορικά

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

κατά 17%. Χαρακτηριστικό είναι ότι σε ένα από τους κλάδους που αντικατοπτρίζουν την οικονομική κατάσταση της χώρας, αυτόν της οικοδομικής δραστηριότητας η πτώση ήταν τεράστια. Από τα σχεδόν 1.320 χιλιάδες τετραγωνικά μέτρα που χτίστηκαν τον Ιανουάριο 2008 (ενδεικτικά) – και ενώ η οικοδομική δραστηριότητα είχε ήδη αρχίσει να έχει μια πτωτική πορεία- έφτασε να περιοριστεί η οικοδομική δραστηριότητα τον Ιανουάριο του 2014 στα περίπου 260χιλιάδες τετραγωνικά μέτρα.

Έχοντας ως ένα άλλο μέτρο για τις επιπτώσεις της κρίσης στην ελληνική οικονομία και στις ελληνικές επιχειρήσεις, αυτό των χερσαίων μεταφορών εμπορευμάτων μπορούν να γίνουν εμφανέστερα αντιληπτές οι αρνητικές επιπτώσεις. Σύμφωνα με την ΕΛ.ΣΤΑΤ. ο μέσος ετήσιος δείκτης κύκλου εργασιών στις χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών από 153.9 το 2008 (έτος βάσης το 2005) έπεσε στο 90,2 το 2010 (έτος βάσης το 2005).

Η συνεχιζόμενη άσχημη πορεία της ελληνικής οικονομίας και οι επιπτώσεις της στις επιχειρήσεις φαίνεται από μία περαιτέρω σύγκριση της κατάστασης μεταξύ του 2010, όπου η μείωση της οικονομικής δραστηριότητας ήταν ήδη δραστική και απότομη, και του 2014 οι αρνητικές συνέπειες συνέχιζαν να επιδρούν.

Συγκεκριμένα, ο δείκτης κύκλου εργασιών χερσαίων μεταφορών και μεταφορών μέσω αγωγών μειώθηκε στο 81,1 με έτος βάσης το 2010. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι ο κύκλος εργασιών των χερσαίων μεταφορών μειώθηκε προσεγγιστικά κατά 30% από το έτος 2008 έως το έτος 2014.

Πρακτικά, αυτό που υπέστησαν οι ελληνικές επιχειρήσεις ήταν μια ασφυκτική οικονομική πίεση. Οι πιστώσεις του τραπεζικού τομέα προς τις επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα από αυξανόμενες με ρυθμό 15% - έστω και με μειούμενο ρυθμό-κατέληξαν να μειώνονται με ρυθμό σχεδόν 4%. Οι αμοιβές των εργαζομένων από αυξανόμενες με ρυθμό 7% το 2008 περίπου μειώνονταν με ρυθμό περίπου 6% το 2011. Για την αντιμετώπιση όλων αυτών των προβλημάτων οι επιχειρήσεις ακολούθησαν μια σειρά από μέτρα με σκοπό την επιβίωση τους.

Αρχικά έγιναν προσπάθειες για την μείωση του κόστους - είτε με μείωση μισθών και απολύσεις, είτε με την μείωση των πρωτογενών παραγωγικών, είτε με την μείωση ωρών εργασίας και την ακύρωση των υπερωριών, είτε με την μείωση του κόστους των πρώτων υλών-. Δεύτερη κίνηση σε κάποιες περιπτώσεις ήταν η μείωση των περιθωρίων κέρδους τους - συνήθως με μείωση των τιμών τους-, ώστε να γίνουν πιο ελκυστικές σε σχέση με τις ανταγωνιστικές επιχειρήσεις.

Στο επίπεδο των επιχειρήσεων τα προβλήματα είναι πολλαπλά, όπως είναι και οι παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν την οικονομική πορεία μιας επιχείρησης. Το μεγαλύτερο πρόβλημα για τις επιχειρήσεις είναι σύμφωνα με έρευνες η αδυναμία είσπραξης οφειλών (σε ποσοστό 28%). Μεγάλο πρόβλημα παρουσιάζεται σαφώς και η μείωση του τζίρου (σε ποσοστό 24%) και σαν τρίτο μεγαλύτερο πρόβλημα

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

φαίνεται να είναι η έλλειψη ρευστότητας που αναφέραμε προηγουμένως (σε ποσοστό 14%). Από έρευνα για τις επιπτώσεις της κρίσης στα πρώτα χρόνια της κρίσης τα τρία τέταρτα περίπου των ερωτηθεισών επιχειρήσεων δήλωσαν μείωση του τζίρου τους. Παρόλα αυτά μόλις το ένα τρίτο παρουσίασε μείωση της κερδοφορίας και οι μισές απάντησαν πως η κερδοφορία τους έμεινε σταθερή σύμφωνα με την ίδια έρευνα.

Σε αυτό το σημείο έχει γίνει σαφές ότι οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα ήταν πιο πολλές και σφοδρές σε σχέση και με τον υπόλοιπο κόσμο και την υπόλοιπη Ευρώπη . Είτε η ανάλυση γίνει σε μακροεπίπεδο με τον έλεγχο του δείκτη ανεργίας, του ύψους του ΑΕΠ, του ύψους του ελλείμματος κ.λπ. είτε με έρευνες για την οικονομική κατάσταση επιχειρήσεων ελέγχοντας στοιχεία όπως το ύψος του τζίρου τους, τα επίπεδα κερδοφορίας τους, τα ταμειακά τους διαθέσιμα κ.λπ. γίνεται σαφές ότι οι ελληνικές επιχειρήσεις αντιμετώπισαν οριακές καταστάσεις και stress tests που έθεσαν σε κίνδυνο την βιωσιμότητά τους και πιθανώς δημιούργησαν τριγμούς στα θεμέλια της μελλοντικής τους ανάπτυξης και οικονομικής υγείας.

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Κεφάλαιο 3

Η σημασία των πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων στην οικονομία

Είναι αντιληπτό από την κοινωνία και έχει αποδειχθεί από έρευνες η μεγάλη σημασία των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων για την εθνική οικονομία των χωρών. Αποτελούν την πλειοψηφία των ενεργών επιχειρήσεων κάθε χώρας και συνολικά ο τζίρος τους αποτελεί υψηλότατο ποσοστό του ΑΕΠ. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην Ιαπωνία, μια από τις πιο ανεπτυγμένες χώρες στον κόσμο και με ισχυρή οικονομία, οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις οικογενειακού δε χαρακτήρα αποτελούν το 98% περίπου του συνόλου των επιχειρήσεων. Γίνεται λοιπόν σαφής ο σκοπός και η σημασία της παρούσας πτυχιακής εργασίας που προσπαθεί να αποτυπώσει τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας . Ουσιαστικά κάνει παράλληλα και μια έμμεση αποτύπωση των επιπτώσεων της κρίσης στην οικονομική κατάσταση του νομού Αχαΐας.

Αρχικά θα κάνουμε αναφορά στον επίσημο ορισμό , όπως αυτός δίνεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, και στην συνέχεια θα αναφερθούμε στην σημασία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων με σαφή στοιχεία. Τέλος θα κάνουμε αναφορά στις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις της Ελλάδας.

Ορισμός πολύ μικρών , μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων

Οι παράγοντες στους οποίους βασίζεται ο ορισμός των πολύ μικρών , μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων είναι : 1) ο αριθμός των ατόμων που εργάζονται σε αυτές τις επιχειρήσεις και 2) ο συνολικός τζίρος των επιχειρήσεων αυτών ή το σύνολο του ετήσιου ισολογισμού τους. Με βάσει αυτά τα στοιχεία οι επιχειρήσεις ορίζονται :

Ως μεσαία επιχείρηση ορίζεται η επιχείρηση η οποία απασχολεί λιγότερους από 250 εργαζομένους και της οποίας ο κύκλος εργασιών δεν υπερβαίνει τα 50 εκατ. ευρώ ή το σύνολο του ετήσιου ισολογισμού δεν υπερβαίνει τα 43 εκατ. ευρώ.

Ως μικρή επιχείρηση ορίζεται η επιχείρηση η οποία απασχολεί λιγότερους από 50 εργαζομένους και ο κύκλος εργασιών της ή το σύνολο του ετήσιου ισολογισμού δεν υπερβαίνει τα 10 εκατ. ευρώ.

Ως πολύ μικρή επιχείρηση ορίζεται η επιχείρηση η οποία απασχολεί λιγότερους από 10 εργαζομένους και της οποίας ο κύκλος εργασιών ή το σύνολο του ετήσιου ισολογισμού δεν υπερβαίνει τα 2 εκατ. ευρώ.(<http://europa.eu> , Σύνοψη της νομοθεσίας της ΕΕ)

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Στην Ελλάδα προφανώς οι περισσότερες επιχειρήσεις ανταποκρίνονται στον ορισμό των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων παρά στον ορισμό των μεσαίων επιχειρήσεων.

Η σημασία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην οικονομία

Κατά τις δεκαετίες του 1960 και του 1970 πολλοί οικονομολόγοι υποστήριξαν την σημασία των πολυεθνικών για την ανάπτυξη και την πρόοδο της οικονομίας. Η κατάσταση άρχισε να αλλάζει την δεκαετία του 1980, όταν και το κόστος παραγωγής στην Ευρώπη είχε φτάσει σε υψηλά επίπεδα, ενώ και τα δικαιώματα που διεκδικούσαν οι εργαζόμενοι αύξαναν το συνολικό κόστος των επιχειρήσεων. Έτσι πολλές από τις πολυεθνικές επιχειρήσεις μετεγκαστάθηκαν σε χώρες με χαμηλότερο κόστος παραγωγής και ως εκ τούτου δεν μπορούσαν πλέον να αποτελούν τον μοχλό ανάπτυξης για τις ανεπτυγμένες χώρες.

Τότε εμφανίστηκαν επιχειρήσεις, στην πλειοψηφία τους μικρομεσαίες, σε τομείς που οι οικονομίες κλίμακας είτε δεν μπορούσαν να εφαρμοστούν είτε ήταν ασύμφορο που ασχολήθηκαν με προϊόντα υψηλής ποιότητας και υψηλότερων περιθωρίων κέρδους. Το πλεονέκτημά τους ήταν η ευελιξία που τους έδινε το μικρό τους μέγεθος και μπορούσαν να προσαρμοστούν ευκολότερα και γρηγορότερα στις αλλαγές της αγοράς.

Πρακτικά, το 99% των επιχειρήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις. Η σημασία τους τονίζεται ακόμα περισσότερο αν λάβουμε υπ' όψιν ότι τα δύο τρίτα των υφιστάμενων θέσεων εργασίας προέρχονται από αυτές τις επιχειρήσεις. Ακόμα πιο σημαντική είναι η επίδραση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στον τομέα της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας στην Ευρώπη και ως εκ τούτου στην ανάπτυξη.

Συγκεκριμένα το 85% των νέων θέσεων εργασίας μεταξύ των ετών 2002 και 2010 προήλθαν από μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Ιδίως οι πολύ μικρές επιχειρήσεις - δηλαδή οι πιο κοινές με βάση το μέγεθος επιχειρήσεις - μέσα στην κατηγορία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είναι υπεύθυνες για την ανάπτυξη νέων θέσεων εργασίας.

Επιπλέον, σε μία υποκατηγορία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, οι νέες επιχειρήσεις - επιχειρήσεις με λιγότερα από 5 χρόνια λειτουργίας - είναι κυρίως υπεύθυνες για την ανάπτυξη νέων θέσεων εργασίας.

Έχοντας όλα αυτά τα στοιχεία η Ευρωπαϊκή Ένωση ενέταξε δυναμικά την υποστήριξη των πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων στα πλαίσια του ΕΣΠΑ.

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Οι πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις στην Ελλάδα και οι επιπτώσεις της κρίσης σε αυτές

Στα προηγούμενα κεφάλαια είδαμε την επιρροή και τις επιπτώσεις της κρίσης σε παγκόσμιο επίπεδο και στην συνέχεια στο σύνολο του ελληνικού χώρου. Σε αυτό το σημείο θα εστιάσουμε στην επιρροή και τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στις πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις της Ελλάδας συγκεκριμένα. Θα δούμε τις τάσεις που δημιουργήθηκαν στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις τον Ιανουάριο του 2012 και τις αντίστοιχες τον Φεβρουάριο του 2015, ώστε να δούμε την διαφοροποίηση σε αυτά τα χρόνια.

Αρχικά θα μελετήσουμε τις επιπτώσεις όπως αυτές καταγράφονται στα μεγέθη της επιχείρησης. Τα στοιχεία αυτά βασίζονται στις τακτικές έρευνες και δημοσκοπήσεις που κάνει το Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων, το οποίο βρίσκεται υπό την αιγίδα της ΓΣΕΒΕΕ και αποτελεί και επιστημονικό της σύμβουλο σε θέματα οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών.

Πρώτο μέγεθος που θα μελετήσουμε που θα μελετήσουμε είναι η μεταβολή της ζήτησης. Το μέγεθος αυτό είναι σημαντικό γιατί δίνει στοιχεία από δύο πλευρές. Από την μία μας προϊδεάζει για την πορεία του τζίρου της εκάστοτε επιχείρησης και από την άλλη –καθώς κάθε επιχείρηση συνδέεται και συναλλάσσεται με πολλές- μας δείχνει και τις μειωμένες ανάγκες εμπορεύματος από άλλες επιχειρήσεις και τις περιορισμένες δυνατότητες κατανάλωσης που έχουν πλέον οι πολίτες της χώρας.

Αρχίζοντας να βλέπουμε τις μετρήσεις από το δεύτερο εξάμηνο του 2011 όπου καταγράφεται μείωση της ζήτησης κατά 82%, δηλαδή 8 στις 10 επιχειρήσεις, είδαν την ζήτηση των προϊόντων τους ή των υπηρεσιών τους να μειώνεται. Η κατάσταση παραμένει παρόμοια και τα υπόλοιπα έτη -με μειούμενο ρυθμό βέβαια- μέχρι που φτάνουμε στο δεύτερο εξάμηνο του 2014 όπου το 55,2% απαντά πως παρατήρησε μείωση των επιχειρήσεων.

Δυστυχώς το μειούμενο ποσοστό δεν σημαίνει απόλυτα βελτίωση του οικονομικού κλίματος, αλλά πως δεν υπάρχουν πολλά περιθώρια μείωσης της ζήτησης πλέον ενός ορισμένου βαθμού.

Επόμενο βήμα είναι η σύγκριση και ο έλεγχος των επιπέδων του τζίρου των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην Ελλάδα. Το δεύτερο εξάμηνο του 2011 η τζίρος μειώθηκε για την πλειοψηφία των επιχειρήσεων που συμμετείχαν στην έρευνα (82,5%). Στην συνέχεια και οι υπόλοιπες τακτικές έρευνες έχουν πλειοψηφικά την ίδια απάντηση στο ερώτημα αυτό αλλά μειούμενα ποσοστά. Στην τελευταία έρευνα του Φεβρουαρίου του 2015 το 53,2% των ερωτηθέντων ανέφεραν ότι μειώθηκε ο τζίρος τους. Αυτό σε μεγάλο βαθμό εξηγείται από την παράλληλη εικόνα που παρουσιάζουν

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

τα ποσοστά απαντήσεων στο ερώτημα αν μειώθηκε η ζήτηση στα προσφερόμενα προϊόντα ή υπηρεσίες της ερωτώμενης επιχείρησης. Αρχίζοντας από το δεύτερο εξάμηνο του 2011 όπου απάντησαν ότι παρατήρησαν μείωση το 82% των ερωτηθέντων παρατηρούμε ομοίως υψηλά ποσοστά στην συγκεκριμένη απάντηση μέχρι και το δεύτερο εξάμηνο του 2014 αλλά σαφώς μειωμένα στο επίπεδο του 55,2%. Μέχρι το δεύτερο εξάμηνο του 2011 υπήρχε και το ερώτημα για τον ισολογισμό της εταιρείας που δεν υπάρχει στις επόμενες έρευνες (εκτός αυτής του Φεβρουαρίου του 2015).

Με την απαλοιφή του ερωτήματος αυτού χάνουμε την δυνατότητα να έχουμε στοιχεία ώστε να εκτιμήσουμε το πώς και πόσο επηρεάστηκαν οι επιχειρήσεις και πως αντιμετώπισαν την όλη κατάσταση συνεπώς και με μεγαλύτερη σιγουριά για την σωστή και ασφαλή ερμηνεία των δεδομένων. Συγκρίνοντας τους υπάρχοντες ισολογισμούς (2011 και 2014) , φαίνεται ότι παρά τις πολλές μειώσεις στον κύκλο εργασιών των επιχειρήσεων σταθερά κατά τα χρόνια της κρίσης , έχουν επιτευχθεί αναδιοργανώσεις στις επιχειρήσεις τέτοιες που έχουν σταθεροποιήσει την κατάσταση της εκάστοτε επιχείρησης. Αυτό φαίνεται από το γεγονός ότι – αν και σε πολύ μικρό ποσοστό- οι επιχειρήσεις που δήλωναν ζημιές από 42,1% μειώθηκαν στο 37,3%. Αν και η μείωση είναι μικρή είναι σίγουρα σημαντική σε συνάρτηση με την μείωση του τζίρου.

Το ερώτημα είναι πως κατάφεραν οι επιχειρήσεις να κρατήσουν σε μια σχετική ισορροπία τους ισολογισμούς τους παρά το συνεχές πρόβλημα της μείωσης του κύκλου εργασιών. Μερικώς μπορεί να απαντηθεί από το ερώτημα για την απασχόληση που προσφέρει η επιχείρηση. Τα πρώτα έτη κατά τα οποία ήταν και υψηλότερο το ποσοστό των επιχειρήσεων που δήλωναν ότι μειώθηκε ο τζίρος τους το 20,1% (2011) απάντησε ότι μείωσε τον αριθμό των υπαλλήλων του. Το ποσοστό αυτό μειώθηκε στην συνέχεια δραστικά και κατέληξε το δεύτερο εξάμηνο του 2014-ελαφρώς ανεβασμένο σε σχέση με τα ενδιάμεσα εξάμηνα- στο 9,6%. Οπότε γίνεται σαφές ότι μέρος της πτώσης τους τζίρου καλύφθηκε με την μείωση των λειτουργικών εξόδων με την μείωση του προσωπικού.

Μέρος της εξήγησης μπορεί να είναι η απάντηση στο ερώτημα για το ύψος των επενδύσεων των επιχειρήσεων. Αρχίζοντας από το 2011 όπου το 37,6% απαντά ότι μείωσε τις επενδύσεις της επιχείρησης συνεχίζεται αυτό το υψηλό ποσοστό αρνητικών απαντήσεων μέχρι και το δεύτερο εξάμηνο του 2014 όπου το ποσοστό αυτό φτάνει το 38,6%. Πλέον της μερικής εξήγησης που δίνει στο θέμα διαχείρισης των οικονομικών των επιχειρήσεων εν μέσω κρίσης παρουσιάζεται ένα ακόμα μεγάλο ζήτημα με τις απαντήσεις στην ερώτηση αυτή. Αν και η μείωση των επενδύσεων από τις επιχειρήσεις είναι σημαντική και ζωτικής σημασίας για την επιβίωση τους στον βραχυχρόνιο ορίζοντα, μακροχρόνια αυτή η μείωση των επενδύσεων θα οδηγήσει σε υστέρηση την ανάπτυξη τους και ως εκ τούτου σε κινδύνους βιωσιμότητάς τους στον μακροχρόνιο ορίζοντα.

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Μια μικρή αχτίδα φωτός υπάρχει από το γεγονός ότι υπήρχαν και επιχειρήσεις που αύξησαν τις επενδύσεις τους. Αρχίζοντας από το μόλις το 5,8% των επιχειρήσεων το 2011 που απάντησαν πως αύξησαν τις επενδύσεις τους φτάσαμε στο 12,1% των επιχειρήσεων το δεύτερο εξάμηνο του 2014. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει ένας – έστω και μικρός - πυρήνας επιχειρήσεων που μπορούν να αντισταθούν στην οικονομική κρίση και να αναπτυχθούν στοχεύοντας στην επιβίωσή τους και στον μακροχρόνιο ορίζοντα.

Ένα ακόμα ερώτημα ήταν αυτό για το επίπεδο της ρευστότητας . Η πορεία των απαντήσεων και σε αυτή την περίπτωση είναι όμοια με αυτή των άλλων ερωτημάτων. Αρχίζοντας από το δεύτερο εξάμηνο του 2011 με το 85,9% να απαντά ότι έχει μειωθεί η ρευστότητα των επιχειρήσεων του συνεχίζεται και τα επόμενα έτη να είναι πλειοψηφικά ίδια η απάντηση φτάνοντας στο δεύτερο εξάμηνο του 2014 να έχει μειωθεί στο 62,4% .

Η συγκεκριμένη μείωση , που είναι η μικρότερη σε σχέση με όλα τα προηγούμενα ερωτήματα, υπογραμμίζει την ύπαρξη ενός καίριου ζητήματος και τα προβλήματα χρηματοδότησης που έχουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις . Το γεγονός αυτό, της περιορισμένης ρευστότητας και των περιορισμένων χρηματοδοτικών λύσεων για αυτές , ίσως να συσχετίζεται με το ερώτημα περί επενδύσεων και τα χαμηλά ποσοστά επιχειρήσεων που επενδύουν .

Συνοψίζοντας τα πρώτα κεφάλαια μπορούμε να κάνουμε τις επόμενες συγκριτικές παρατηρήσεις. Η οικονομική κρίση που επηρέασε ιδιαίτερα όλων τον κόσμο φαίνεται να απομακρύνεται. Οι ΗΠΑ που βίωσαν πρώτες το ξέσπασμα της κρίσης και αντέδρασαν άμεσα και δυναμικά βρίσκονται σε αναπτυξιακή πορεία. Ο αρνητικός ρυθμός ανάπτυξης δε ήταν παροδικός χωρίς να αποτελεί κίνδυνο για την μακροπρόθεσμη πορεία των ΗΠΑ.

Στην Ευρώπη – που η λήψη μέτρων ήταν πιο καθυστερημένη – όπου δεν έχουμε ένα ομοσπονδιακό κράτος αλλά μια ομοσπονδία κρατών η επιρροή της κρίσης ήταν βαθύτερη . Η ύφεση κράτησε μεγαλύτερο χρονικό διάστημα σε όλα τα κράτη, ενώ πολλά από αυτά χρειάστηκαν την βοήθεια και την πρακτική στήριξη των υπολοίπων μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παρόλα αυτά η πλειοψηφία των χωρών της Ευρώπης, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που αντιμετώπισαν έντονα προβλήματα, επανήλθαν σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης.

Η περίπτωση της Ελλάδας είναι ξεχωριστή, καθώς από όλες τις χώρες που χρειάστηκαν βοήθεια είναι η μόνη που βρίσκεται ακόμα σε ένα φαύλο υφεσιακό κύκλο. Η επίδραση της κρίσης στην οικονομία της ήταν ιδιαίτερα βαριά με την ανεργία να ανεβαίνει κατακόρυφα και να παραμένει σε υψηλά ποσοστά , ενώ η έλλειψη κεφαλαίων για αναπτυξιακούς σκοπούς δυσχεραίνει την προσπάθεια αντιμετώπισης της κρίσης.

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Προφανώς όμοια ήταν και η επιρροή που δέχτηκαν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες αποτελούν την πλειοψηφία των επιχειρήσεων και στην Ελλάδα. Βλέποντας το και αντίστροφα από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις προέρχεται η υψηλή ανεργία καθώς αυτές κρατούν τα πρωτεία είτε στις επιχειρήσεις που κήρυξαν πτώχευση είτε στις επιχειρήσεις που πραγματοποίησαν απολύσεις στα χρόνια της οικονομικής κρίσης με σκοπό να περιορίσουν τα λειτουργικά τους έξοδα και να παραμείνουν ενεργές.

Έχοντας αποκτήσει μια γενική εικόνα για την πορεία των επιχειρήσεων γενικά στον υπόλοιπο κόσμο και στην Ελλάδα αλλά και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην Ελλάδα συγκεκριμένα και έχοντας κατανοήσει την γενική εικόνα θα μελετήσουμε πλέον την εικόνα που έχουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας και πως αυτές επηρεάστηκαν μέσα στα χρόνια της κρίσης.

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Κεφάλαιο 4

Το ερωτηματολόγιο

Το ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε ώστε να είναι προσαρμοσμένο στα ελληνικά δεδομένα και κυρίως της Αχαΐας . Είναι χωρισμένο σε τρία διακριτά τμήματα. Στο πρώτο ζητούνται τα στοιχεία της επιχείρησης , ώστε να γίνει η αρχική κατηγοριοποίηση. Στο δεύτερο μέρος έχουμε τις ερωτήσεις οι οποίες θα μπορέσουν να μας δώσουν την οικονομική εικόνα των επιχειρήσεων , ώστε να έχουμε το μέτρο σύγκρισης για την εργασία. Στο τρίτο μέρος ζητούμε την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης το 2015, ώστε να μπορέσουμε να την συγκρίνουμε άμεσα με την αντίστοιχη κατάσταση της επιχείρησης.

Στο πρώτο μέρος υπάρχουν τέσσερεις ερωτήσεις. Η πρώτη αναφέρεται στον τομέα της επιχείρησης, ώστε να μπορέσουμε να δούμε αν κάποιος τομέας έχει επηρεαστεί περισσότερο. Η δεύτερη ερώτηση αναφέρεται στην νομική μορφή της επιχείρησης , ώστε να δούμε αν οι διαφορετικές νομικές μορφές με τις ιδιαιτερότητές τους μπορεί να επηρέασαν την προσαρμογή στα νέα δεδομένα. Η τρίτη ερώτηση αναφέρεται στο έτος ίδρυσης, ώστε πλέον της απλής ομαδοποίησης να δούμε αν η παλαιότητα επηρέασε και προστάτευσε τις επιχειρήσεις στην κρίση. Η τέταρτη ερώτηση είναι για τον χώρο δράσης της επιχείρησης , ώστε να δούμε αν η τοποθεσία δραστηριοποίησης μιας επιχείρησης με όσα στοιχεία και ιδιαιτερότητες ενέχει αυτή (διαφορετικό επίπεδο ανταγωνισμού, διαφορά της σημασία των διαπροσωπικών σχέσεων κ.λπ.) μπορεί να επηρεάσει την πορεία της επιχείρησης στην κρίσης.

Στο δεύτερο μέρος οι ερωτήσεις έχουν σκοπό να καταγράψουν την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης κατά το 2008, πριν η κρίση αρχίσει να επηρεάζει και τις ελληνικές επιχειρήσεις. Στο τμήμα αυτό υπάρχουν 6 ερωτήσεις για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός. Η πρώτη ερώτηση αναφέρεται στον αριθμό των εργαζομένων για να δούμε το μέγεθος της επιχείρησης. Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφέρουμε ότι τα γενικά επίπεδα ανεργίας και κυρίως αυτά της ανεργίας των νέων δεν ήταν καλά ήδη πριν από το 2008. Η επόμενη ερώτηση αναφέρεται στον τζίρο της επιχείρησης , ώστε να δούμε το συνολικό οικονομικό μέγεθος της επιχείρησης. Η τρίτη ερώτηση αναφέρεται στα κέρδη της επιχείρησης, ώστε να δούμε έμμεσα τι περιθώρια κέρδους είχε η επιχείρηση και τις δυνητικές προοπτικές της εκείνη την στιγμή. Η τέταρτη ερώτηση αναφέρεται στον χρόνο αποπληρωμής των χρεών που δημιουργούσαν οι επιχειρήσεις στους προμηθευτές τους . Η πέμπτη ερώτηση αναφέρεται στους πελάτες

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

της επιχείρησης και τον μέσο χρόνο αποπληρωμής των χρεών τους , ώστε να δούμε και την κατάσταση του δικτύου συνεργατών της επιχείρησης. Η έκτη και τελευταία ερώτηση του τμήματος αυτού αναφέρεται στην ρευστότητα της επιχείρησης, ώστε να δούμε την κατάσταση το 2008 και να μπορούμε να έχουμε μέτρο σύγκρισης με την αντίστοιχη το 2015 και πως αυτή επηρεάστηκε.

Στο τρίτο μέρος οι ερωτήσεις γίνονται για να καταγραφεί η κατάσταση των επιχειρήσεων το 2015 και να μπορέσουμε να έχουμε μια σύγκριση, ώστε να γίνουν πλήρως αντιληπτές οι μεταβολές που έλαβαν χώρα μέσα στα χρόνια της κρίσης. Οι πρώτες έξι ερωτήσεις είναι ακριβώς ίδιες με τις ερωτήσεις του δεύτερου μέρους και σκοπό έχουν να αντιπαραβάλουν τα στοιχεία του 2015 και του 2008 ώστε να μπορέσουμε να καταλάβουμε ακριβώς πως επηρέασε η κρίση τις επιχειρήσεις. Υπάρχουν και δύο πρόσθετες ερωτήσεις για να καταλάβουμε καλύτερα την επιρροή της κρίσης. Η πρώτη επιπλέον ερώτηση αναφέρεται στο σύνολο των πελατών των επιχειρήσεων , ώστε να καταλάβουμε πως επηρεάστηκε η συνολική οικονομία παράλληλα με το πώς επηρεάστηκε η επιχείρηση. Η δεύτερη ερώτηση αναφέρεται στο ποσό το οποίο επενδύει η επιχείρηση και κατά πόσο αυτό έχει μεταβληθεί στα χρόνια της κρίσης.

Σκοπός του ερωτηματολογίου ήταν να είναι δομημένο ώστε το άτομο που το συμπληρώνει να μπορέσει να κρατήσει την ανωνυμία της επιχείρησής τους, ενώ το εύρος που δίνεται στις απαντήσεις είναι τέτοιο που μπορεί να μας βοηθήσει να βγάλουμε συμπεράσματα για τις μεταβολές που είχαν οι επιχειρήσεις στην οικονομική τους κατάσταση , χωρίς όμως να αναφέρουν και να αποκαλύψουν όλα τα ευαίσθητα οικονομικά στοιχεία τους στην έρευνα.

Από την έρευνα αυτή μπορούμε να δούμε εν μέρει και προσεγγιστικά πόσες επιχειρήσεις δεν κατάφεραν να αντέξουν το βάρος της χρηματοοικονομικής κρίσης και να κλείσουν. Για να έχουμε μια καλύτερη εικόνα για τις επιχειρήσεις αυτές και τα προβλήματα που τους οδήγησαν κλείσιμο οργανώθηκαν συναντήσεις με άτομα που είχαν ή εργάζονταν σε επιχειρήσεις που έκλεισαν εντός της περιόδου που ελέγχουμε και είχαν πρόσβαση και γνώση των προβλημάτων που οδήγησαν στο κλείσιμό τους.

Όλες οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου επιλέχθηκαν να είναι κλειστού τύπου . Τα αίτια της επιλογής είναι διάφορα. Πρώτον, για να είναι εύκολη η συλλογή, διαχωρισμός και επεξεργασία των στοιχείων. Δεύτερον , για να είμαστε σίγουρη για την ομοιογένεια των απαντήσεων , ώστε να είμαστε σίγουροι ότι τα αποτελέσματα θα μπορέσουν να ομαδοποιηθούν . Τρίτον, για να είναι πιο εύκολο στους ερωτηθέντες να απαντήσουν, γιατί πολλοί από τους ερωτηθέντες υπήρξαν επιχειρηματίες χωρίς το σχετικό επιστημονικό υπόβαθρο για να δώσουν περίπλοκες αλλά υποστηριγμένες απαντήσεις με αντικειμενικά επιχειρήματα και πιθανώς με περιορισμένες γνώσεις οικονομικών.

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Σε όλες τις απαντήσεις το εύρος των δυνατικών απαντήσεων είναι όμοιο, μη μεροληπτικό και καλύπτει όλα τα ενδεχόμενα. Σε όσες απαντήσεις έχουν χρησιμοποιηθεί ακριβή ποσά, αυτά είναι προσαρμοσμένα στα δεδομένα της Ελλάδας για τις πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας, ώστε η ομαδοποίηση να μην παρουσιάζει περιορισμένες συγκεντρωμένες απαντήσεις οι οποίες σε δεύτερο χρόνο δεν θα μπορούν να αναλυθούν και ως εκ τούτου να μην μπορέσουν να μας βοηθήσουν στην ερμηνεία των στοιχείων που μαζέψαμε.

Ερωτηματολόγιο Πτυχιακής Εργασίας :

«Οι επιπτώσεις της χρηματοοικονομικής κρίσης στις πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας»

Στοιχεία επιχείρησης

1) Τομέα επιχείρησης

A) Πρωτογενής B) Δευτερογενής Γ) Τριτογενής

2) Νομική μορφή επιχείρησης

α) ατομική επιχείρηση β) Ο.Ε. γ) Ε.Ε. δ) Ι.Κ.Ε. ε) Ε.Π.Ε. στ) Α.Ε

3) Τόπος δραστηριοποίησης

A) χωριό B) κωμόπολη Γ) πόλη Δ) πρωτεύουσα νομού

4) Επωνυμία επιχείρησης (προαιρετική)

.....

Οικονομική κατάσταση επιχείρησης πριν το 2008

1) Αριθμός εργαζομένων

A) έως 5 B) 6 έως 10 Γ) 11 έως 25 Δ) 26 έως 50 E) πάνω από 50

2) Τζίρος επιχείρησης (σε ευρώ)

A) έως 50.000 B) από 50.001 έως 250.000 Γ) από 250.001 έως 500.000 Δ) από 500.001 έως

1εκ. E) άνω του 1εκ.

3) Κέρδη επιχείρησης

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

A) Πολύ Αυξημένα B) Αυξημένα Γ) Ίδια Δ) Μειωμένα E) Μειωμένα Πολύ

4) Μέσος χρόνος αποπληρωμής χρεών προς τους προμηθευτών (από την στιγμή δημιουργίας τους)

A) Άμεσα B) εντός του πρώτου μήνα Γ) Εντός τριμήνου Δ) Εντός Εξαμήνου E) πλέον του

εξαμήνου

5) Μέσος χρόνος αποπληρωμής απαιτήσεων από τους πελάτες (από την στιγμή δημιουργίας

τους)

A) Άμεσα B) εντός του πρώτου μήνα Γ) Εντός τριμήνου Δ) Εντός Εξαμήνου E) πλέον του

εξαμήνου

6) Το επίπεδο ρευστότητας ήταν

A) Πολύ καλό/υψηλό B) Καλό/Υψηλό Γ) Μέτριο Δ) Κακό/Χαμηλό E) Πολύ κακό/χαμηλό

Οικονομική κατάσταση επιχείρησης το 2015

1) Αριθμός εργαζομένων

A) έως 5 B) 6 έως 10 Γ) 11 έως 25 Δ) 26 έως 50 E) πάνω από 50

2) Τζίρος επιχείρησης

A) έως 50.000 B) από 50.001 έως 250.000 Γ) από 250.001 έως 500.000 Δ) από 500.001 έως

1εκ. E) άνω του 1εκ.

3) Μέσος χρόνος αποπληρωμής χρεών προς τους προμηθευτών (από την στιγμή

δημιουργίας τους)

A) Άμεσα B) εντός του πρώτου μήνα Γ) Εντός τριμήνου Δ) Εντός Εξαμήνου E) πλέον του

εξαμήνου

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

4) Μέσος χρόνος αποπληρωμής απαιτήσεων από τους πελάτες (από την στιγμή δημιουργίας

τους)

A) Άμεσα B) εντός του πρώτου μήνα Γ) Εντός τριμήνου Δ) Εντός Εξαμήνου E) πλέον του

εξαμήνου

5) Το σύνολο των πελατών μου σε σχέση με την αρχή της κρίσης

A) Αυξήθηκε πολύ B) Αυξήθηκε Γ) Έμεινε σταθερό Δ) Μειώθηκε E) Μειώθηκε πολύ

6) Ο δανεισμός

A) Αυξήθηκε Πολύ B) Αυξήθηκε Γ) Καθόλου Δ) Μειώθηκε E) Μειώθηκε Πολύ

7) Η πρόσβαση στον τραπεζικό δανεισμό ήταν

A) Πολύ Ευκολότερη B) Ευκολότερη Γ) Μέτρια Δ) Δύσκολη E) Πολύ Δύσκολη

8) Το ποσό που επενδύεται για την ανάπτυξη της επιχείρησης

A) Αυξήθηκε πολύ B) Αυξήθηκε Γ) Έμεινε σταθερό Δ) Μειώθηκε E) Μειώθηκε πολύ

9) Το επίπεδο ρευστότητας είναι

A) Πολύ καλό/υψηλό B) Καλό/Υψηλό Γ) Μέτριο Δ) Κακό/Χαμηλό E) Πολύ κακό/χαμηλό

10) Οι πελάτες σας ζητούν μικρότερης αξίας πράγματα

A) Ναι B) Όχι

11) Οι πελάτες σας ζητούν μεγαλύτερες εκπτώσεις

A) Ναι B) Όχι

12) Οι επιχειρήσεις σας ανταπεξέρχονται στις υποχρεώσεις τους στα δημόσια ταμεία

A) Εύκολα B) Το ίδιο Γ) Δύσκολα

13) Οι παραγγελίες σας προς τους προμηθευτές σας είναι

A) Μικρότερες B) Ίδιες Γ) Μεγαλύτερες

14) Οι πωλήσεις σας

A) Αυξήθηκαν B) Ίδιες Γ) Μειώθηκαν

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Κεφάλαιο 5

Τα αποτελέσματα της έρευνας

Η έρευνα έγινε μέσω του διαδικτύου και με την χρήση ερωτηματολογίων που μοιράστηκαν σε διάφορες επιχειρήσεις με προσπάθεια να έχουμε την μέγιστη δυνατή διασπορά σε διάφορα μέρη της Αχαΐας. Τα αποτελέσματα δεν βρίσκονται πολύ μακριά από αυτά που θα ανέμενε ακόμα και ο μέσος κάτοικος της Αχαΐας, ο οποίος δεν έχει γνώση της οικονομικής επιστήμης.

Το δείγμα που καταφέραμε να μαζέψουμε αντιστοιχεί σε 49 επιχειρήσεις. Στις περισσότερες περιπτώσεις τα ερωτηματολόγια ήταν πλήρως συμπληρωμένα από τους ερωτηθέντες (απαντήθηκε το σύνολο των 19 ερωτήσεων). Σε κάποιες λίγες περιπτώσεις δεν ήταν πλήρως συμπληρωμένο. Το παράξενο είναι ότι τα περισσότερα κενά ήταν στο πρώτο μέρος. Επίσης στις περιπτώσεις κατά τις οποίες μοιράστηκαν φυσικά ερωτηματολόγια παρατηρήθηκε συμπλήρωση επιπλέον στοιχείων αυθόρμητα από τους ερωτηθέντες κατά τα οποία περιόριζαν το εύρος της απάντησής τους προς τα κάτω, δίνοντας σε αρκετές περιπτώσεις μια ακόμα πιο άσχημη αποτύπωση του τι γίνεται στην Αχαΐα.

Στο πρώτο μέρος όπου μαζεύονται τα στοιχεία της επιχείρησης βρήκαμε τα ακόλουθα στοιχεία. Από το σύνολο των επιχειρήσεων που ρωτήσαμε το 18,4% ήταν στον πρωτογενή τομέα, το 67,3% στον δευτερογενή τομέα και το 14,3% στον τριτογενή τομέα.

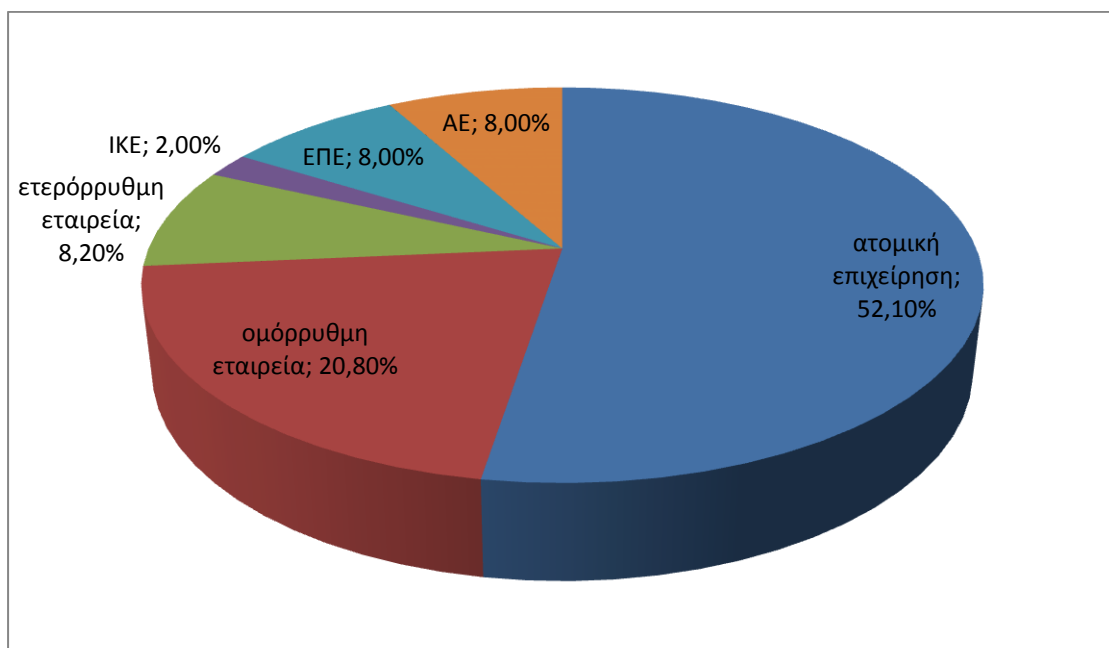
Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Τομέας Δραστηριοποίησης

Οι επιχειρήσεις έχουν την μορφή ατομικής επιχείρησης κατά 52,1% , την μορφή της ομόρρυθμης εταιρείας κατά 20,8% και της ετερόρρυθμης εταιρείας κατά 8,1%. Το δείγμα μας είχε επίσης 2% ιδιωτικές κεφαλαιουχικές εταιρείες, 8% εταιρείες περιορισμένης ευθύνης και 8% ανώνυμες επιχειρήσεις .

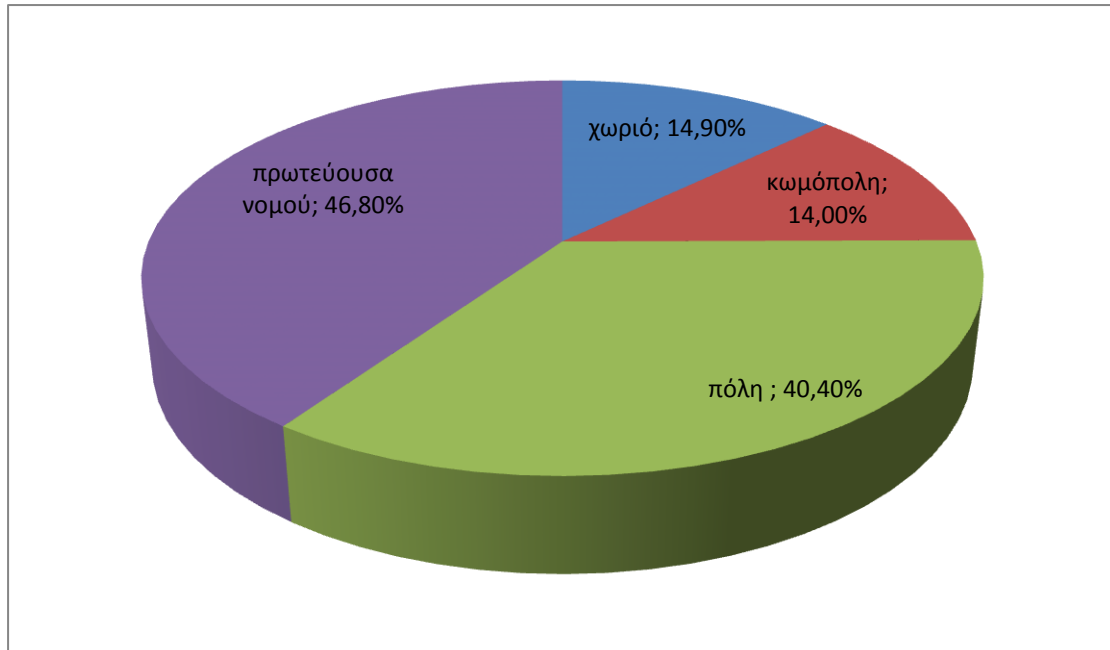
Νομική Μορφή επιχείρησης

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Ο τύπος δραστηριοποίησης είχε μια σχετική διαφοροποίηση όπως ήταν και η πρόθεση της έρευνας με την απάντηση χωριό να παίρνει 14,9% , η απάντηση κωμόπολη 14,9% η πόλη πήρε το υψηλότερο ποσοστό με 40,4% και 46,8% .

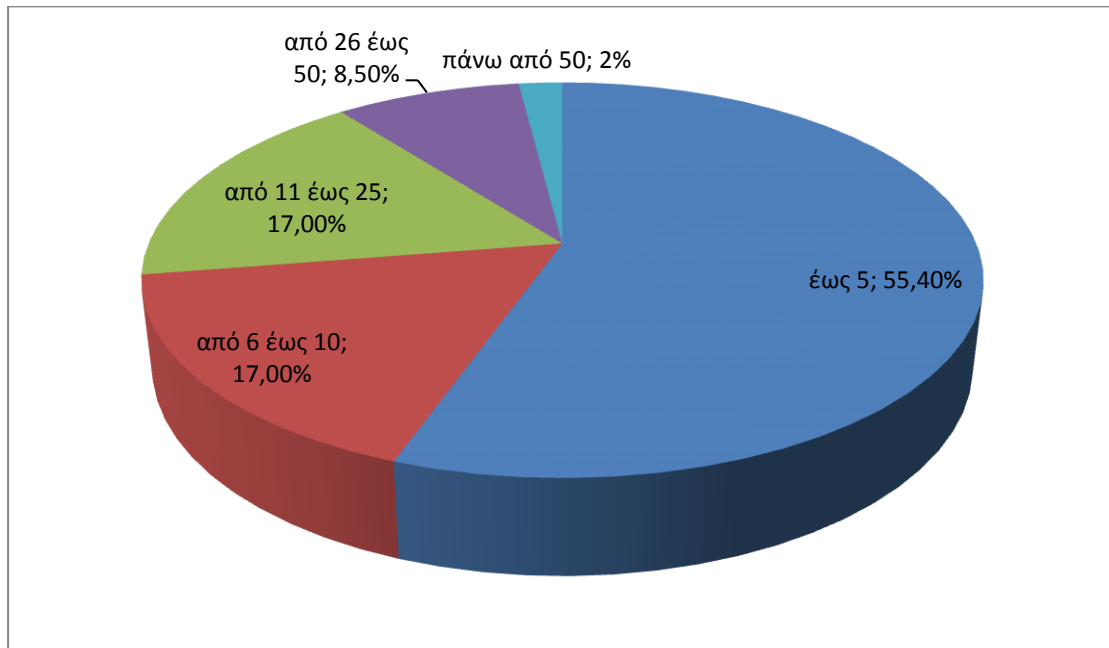
Τύπος Δραστηριοποίησης

Στο δεύτερο μέρος έχουμε την αποτύπωση της οικονομικής κατάστασης των επιχειρήσεων κατά το 2008. Αρχικά ρωτήσαμε τις επιχειρήσεις για τον αριθμό των εργαζομένων τους . Έως 5 απάντησε το 55,3% , από 6 έως 10 απάντησε το 17% και από 11 έως 25 απάντησε το 17% , από 26 έως 50 8,5% και πάνω από πενήντα 2%.

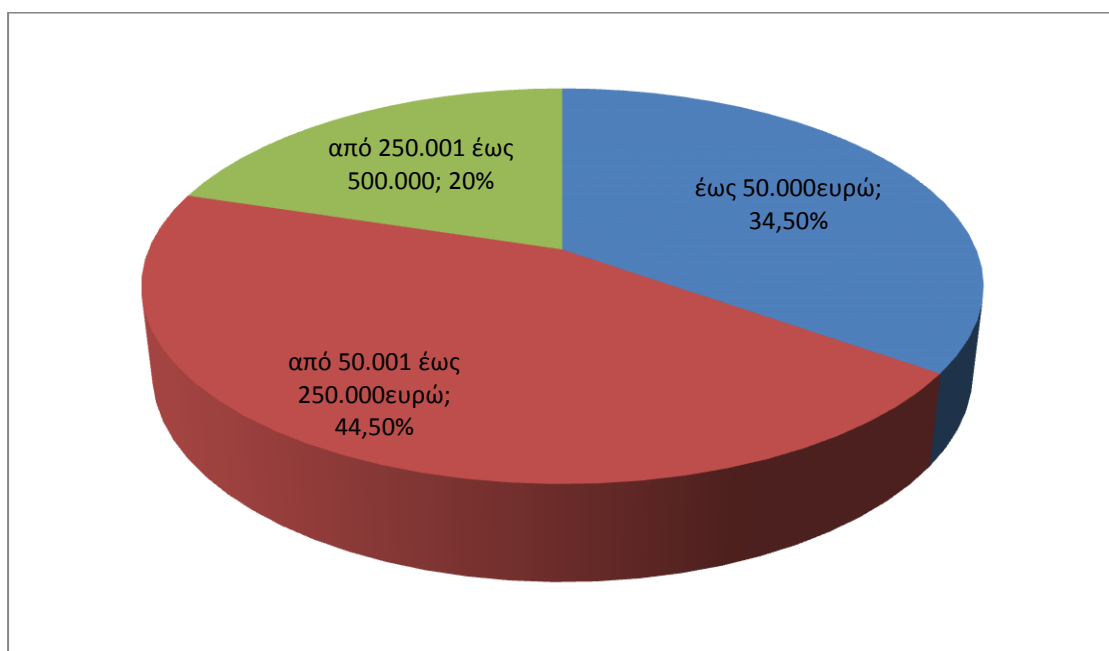
Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Αριθμός εργαζομένων (2008)

Το επόμενο ερώτημα ήταν για τον τζίρο της επιχείρησης . Έως 50.000 ευρώ απάντησε το 35,5% , ενώ από 50.001 έως 250.000 απάντησε το 44,5 % και από 250.001 έως 500.000 απάντησε το 20%

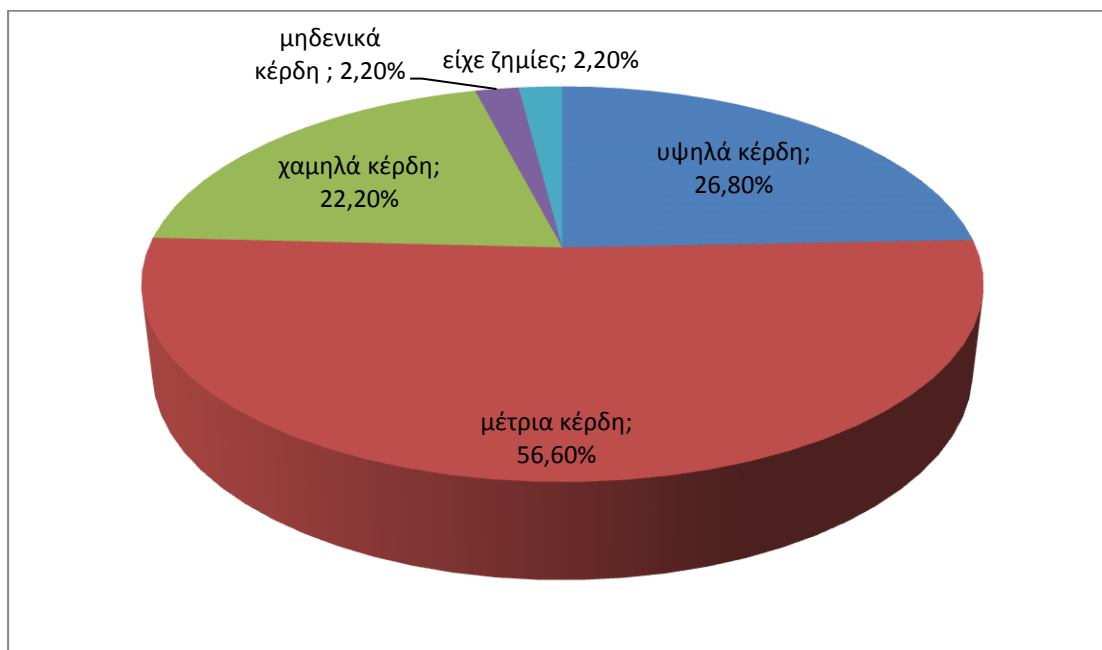
Τζίρος επιχείρησης (2008)

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Επόμενη σημαντική παράμετρο που ρωτήσαμε που δείχνει και την κατάσταση και τις προοπτικές της επιχείρησης είναι τα κέρδη της επιχείρησης. Το 26,8% απάντησε ότι είχε υψηλά κέρδη , το 46,6 % είπε ότι είχε μέτρια κέρδη , ενώ το 22,2% απάντησε ότι είχε χαμηλά κέρδη. Μόλις το 2,2% απάντησε ότι είχε μηδενικά κέρδη ή ότι είχε ζημιές.

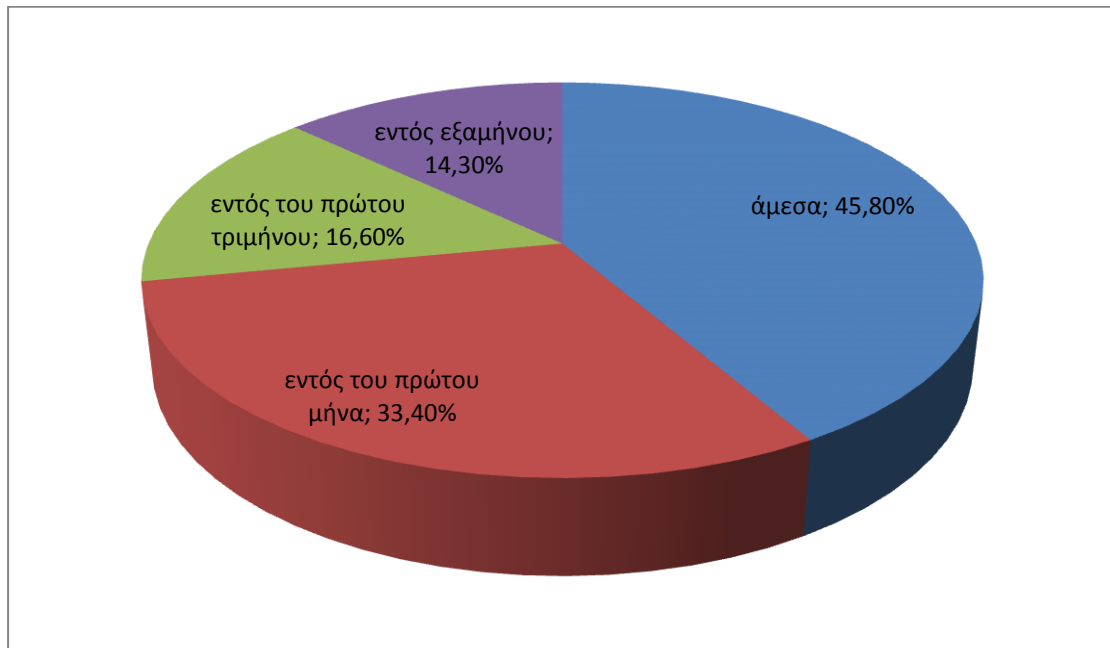
Κέρδη επιχείρησης (2008)

Ακολουθεί το ερώτημα για τον μέσο χρόνο αποπληρωμής των προμηθευτών των επιχειρήσεων από την στιγμή δημιουργίας των χρεών. Σε αυτή την περίπτωση η πλειοψηφία απάντησε άμεσα με ποσοστό 45,8%. Εντός του πρώτου μήνα απάντησε το 33,4% , εντός του πρώτου τριμήνου το 16,6% και εντός εξαμήνου το 4,2 % . Πλέον του εξαμήνου δεν απάντησε καμία επιχείρηση.

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

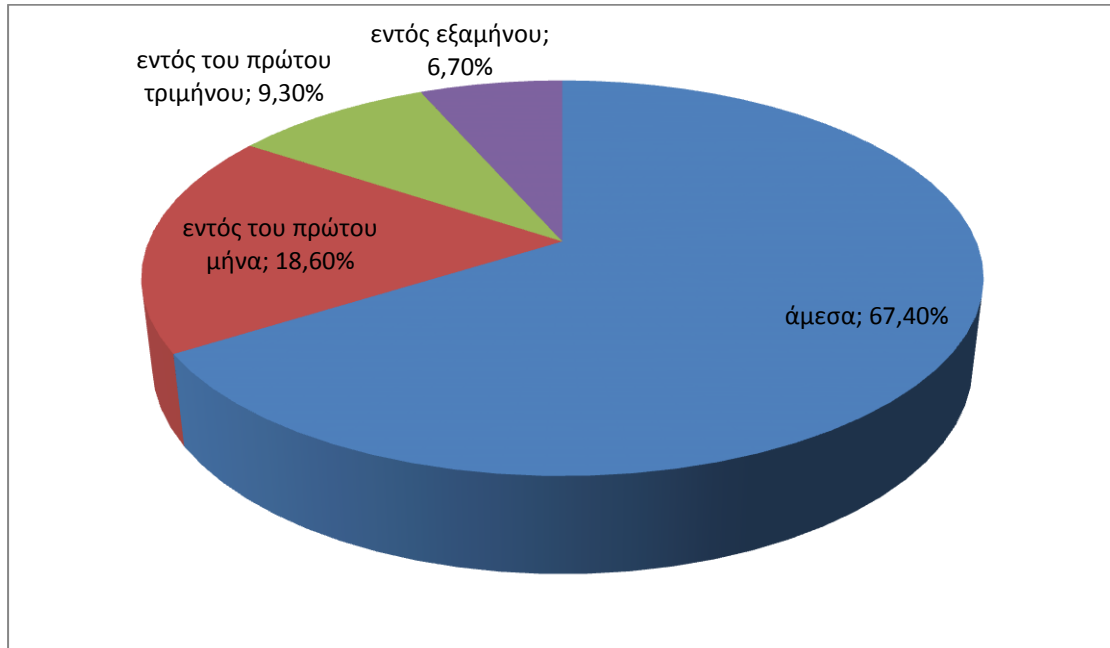
Μέσος χρόνος αποπληρωμής των προμηθευτών των επιχειρήσεων από την στιγμή δημιουργίας των χρεών (2008)

Στο ερώτημα ποιος είναι ο μέσος χρόνος αποπληρωμής των απαιτήσεων από τους πελατών τους από την στιγμή δημιουργίας τους απάντησε άμεσα το 67,4% των επιχειρήσεων, εντός του πρώτου μήνα 18,6% , εντός τριμήνου το 9,3% και εντός εξαμήνου το 6,7%. Πλέον του εξαμήνου δεν απάντησε καμία επιχείρηση.

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

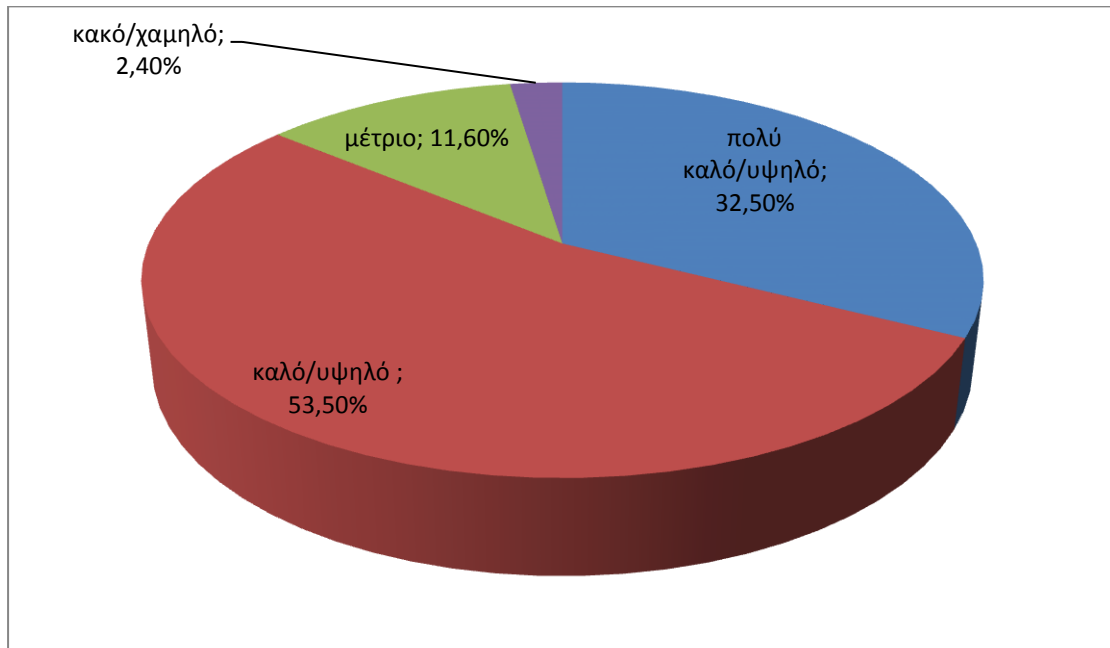
Μέσος χρόνος αποπληρωμής των χρεών των πελατών τους από την στιγμή δημιουργίας τους (2008)

Το τελευταίο που ρωτήσαμε σε αυτή την ομάδα ερωτήσεων για να καταγράψουμε την οικονομική κατάσταση των επιχειρήσεων πριν την επιρροή της χρηματοοικονομικής κρίσης στην Ελλάδα ήταν για το επίπεδο ρευστότητας της επιχείρησης. Το 32,5 % απάντησε ότι το επίπεδο ρευστότητας της επιχείρησης ήταν πολύ καλό/υψηλό , το 53,5% απάντησε καλό/υψηλό , το 11,6% μέτριο και το 2,4% κακό/χαμηλό .Καμία επιχείρηση δεν απάντησε ότι το επίπεδο ρευστότητάς της ήταν πολύ κακό/χαμηλό.

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

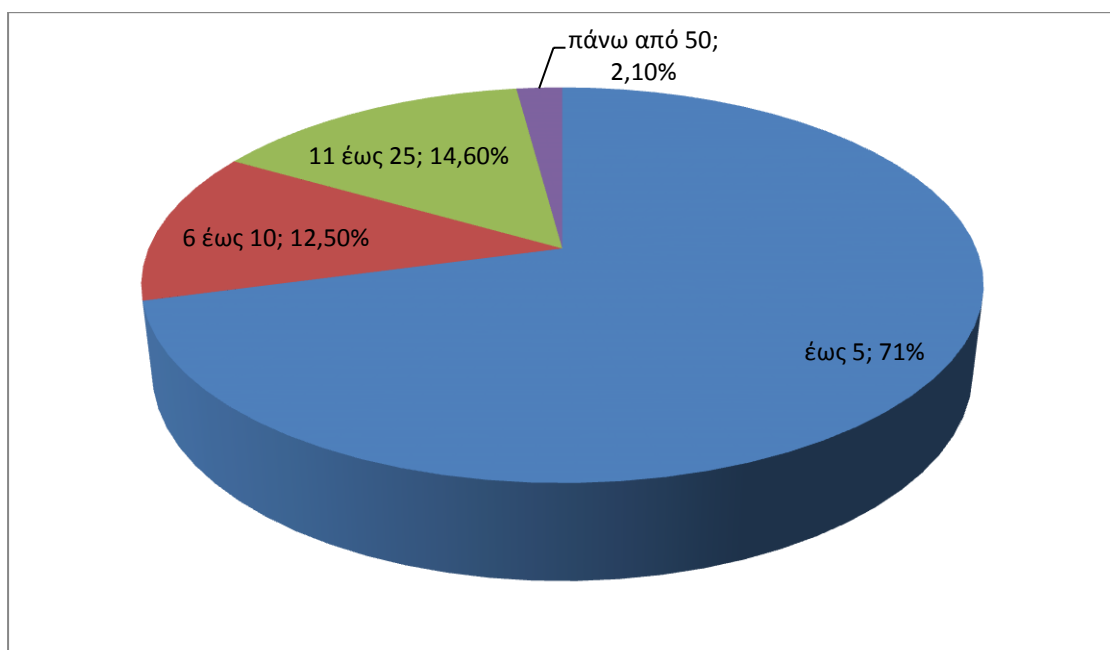
Επίπεδο ρευστότητας (2008)

Στο τρίτο μέρος του ερωτηματολογίου οι ερωτήσεις είχαν σκοπό να καταγράψουν την οικονομική κατάσταση των επιχειρήσεων το 2015 και πως αυτές επηρεάστηκαν από την χρηματοοικονομική κρίση.

Στην πρώτη ερώτηση όλες οι επιχειρήσεις ρωτήθηκαν για τον αριθμό των εργαζομένων του το 2015 και απάντησαν έως 5 κατά 70,8% , 6 έως 10 κατά 12,5% , 11 έως 25 14,6% και πάνω από 50 κατά 2,1%

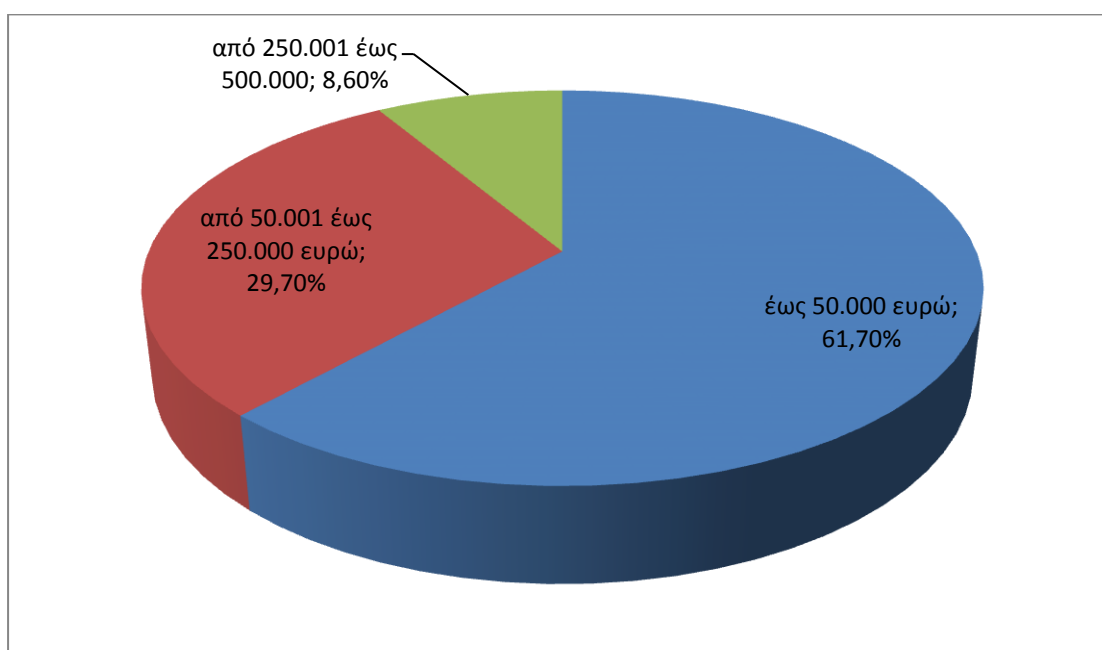
Αριθμός εργαζομένων (2015)

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Η επόμενη ερώτηση αναφέρεται στον τζίρο των επιχειρήσεων. Το 61,7% απάντησε έως 50.000 ευρώ , το 29,7% του δείγματος απάντησε από 50.001 έως 250.000 , ενώ το 8,6% απάντησε από 250.001 έως 500.000. Καμία από τις επιχειρήσεις που ρωτήθηκαν δεν δήλωσε πως είχε τζίρο πάνω από 500.000 ευρώ.

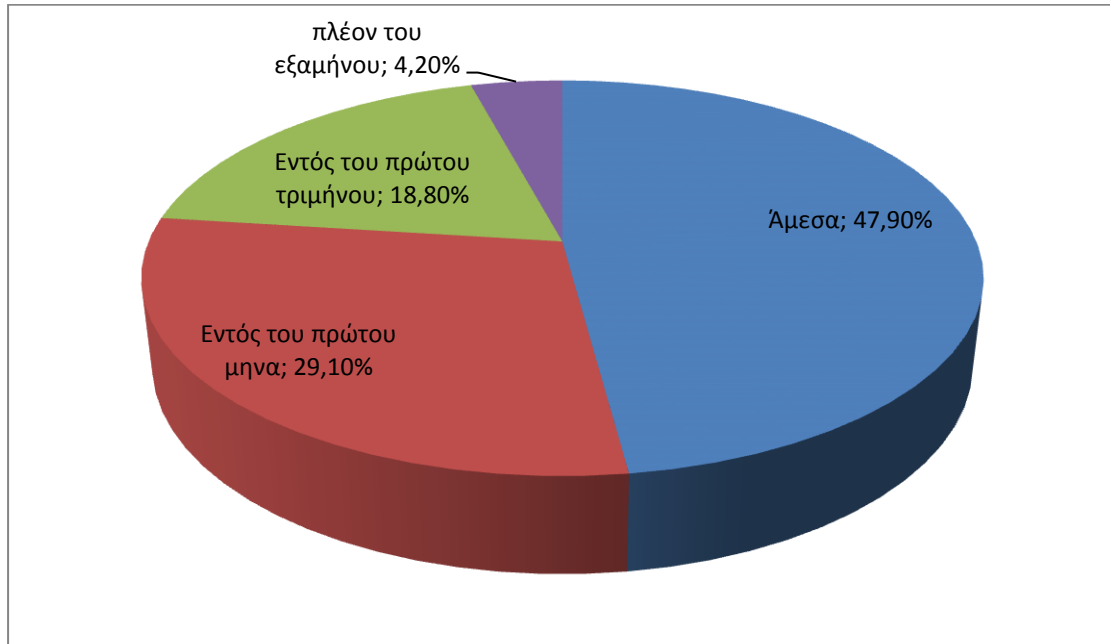
Τζίρος επιχείρησης (2015)

Στο ερώτημα που ακολουθεί ζητάμε από τις επιχειρήσεις να μας πουν το μέσο χρονικό διάστημα που χρειάζεται για να αποπληρώσουν τα χρέη τους στους προμηθευτές από την στιγμή δημιουργίας τους. Το 47,9% απάντησε άμεσα , το 29,1 % απάντησε εντός του πρώτου μήνα, το 18,8% εντός τριμήνου και πλέον του εξαμήνου το 4,2%.

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

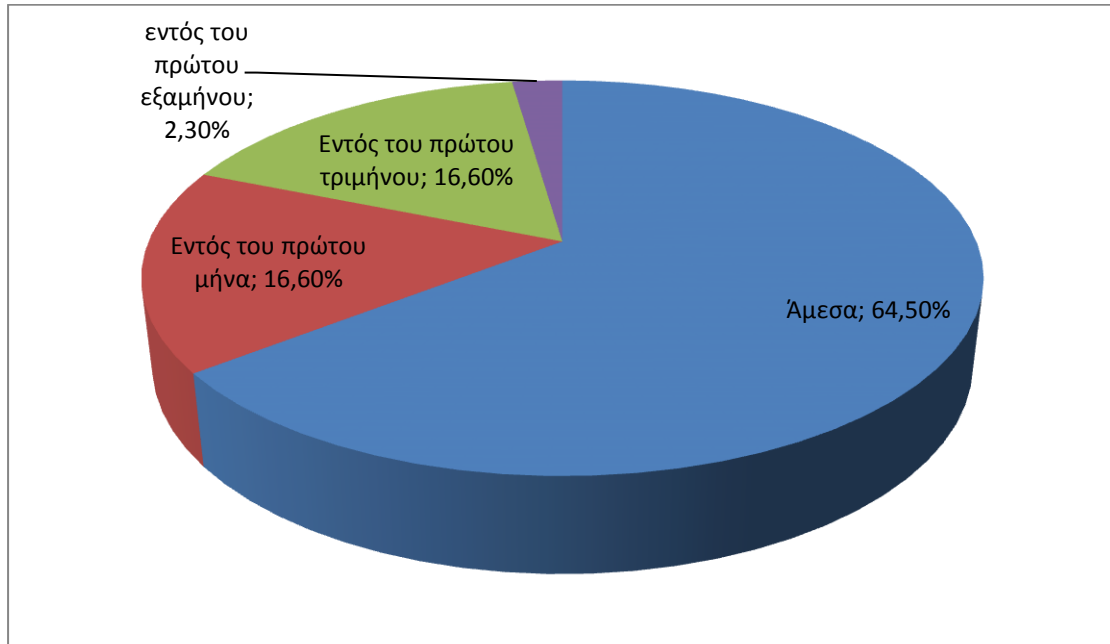
Μέσος χρόνος αποπληρωμής των προμηθευτών των επιχειρήσεων από την στιγμή δημιουργίας των χρεών (2015)

Στην ερώτηση για το ποιο είναι το μέσο χρονικό διάστημα αποπληρωμής των χρεών των πελατών των ερωτηθέντων επιχειρήσεων προς αυτές το 64,5% απάντησε πως αποπληρώνει τους προμηθευτές τους άμεσα , εντός του πρώτου μήνα το 16,6%, εντός του πρώτου τριμήνου το 16,6% και εντός του πρώτου εξαμήνου το 2,3% επίσης. Καμία επιχείρηση δεν απάντησε πως αποπληρώνει τους προμηθευτές της πλέον του εξαμήνου.

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

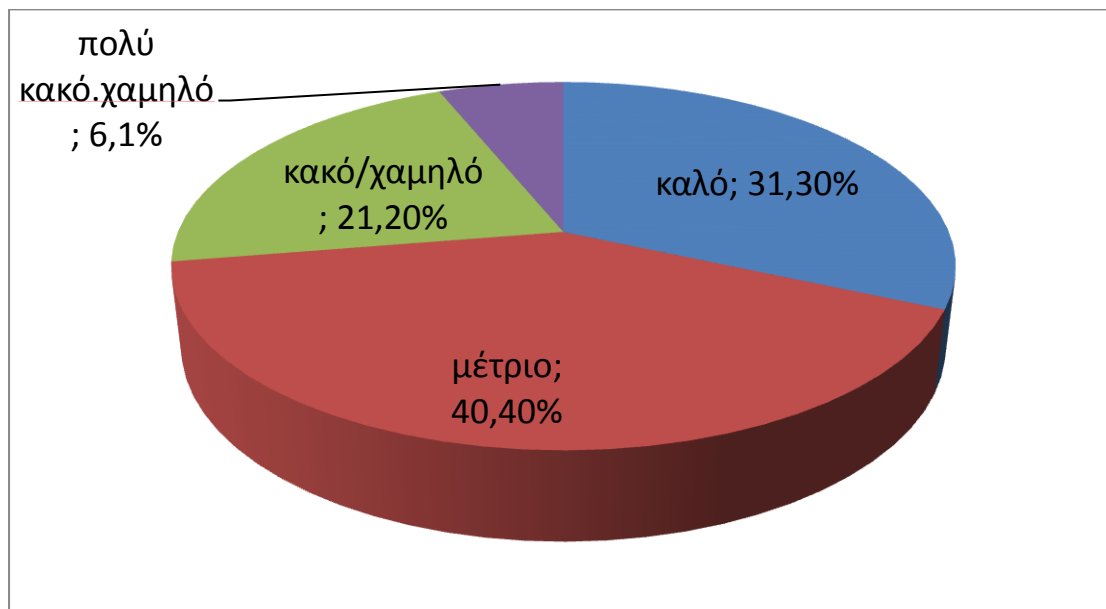
Μέσος χρόνος αποπληρωμής των χρεών των πελατών τους από την στιγμή δημιουργίας τους (2015)

Η τελευταία κοινή ερώτηση με το προηγούμενο τμήμα ερωτήσεων αφορά την ρευστότητα. Το απάντησε ότι είναι καλό 31,3%, απάντησε ότι το επίπεδο ρευστότητας της επιχείρησης που ρωτήθηκε είναι μέτριο 40,4% , κακό/χαμηλό το χαρακτήρισε το 21,2% και πολύ κακό/χαμηλό επίσης το 6,1% .

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Επίπεδο ρευστότητας (2015)

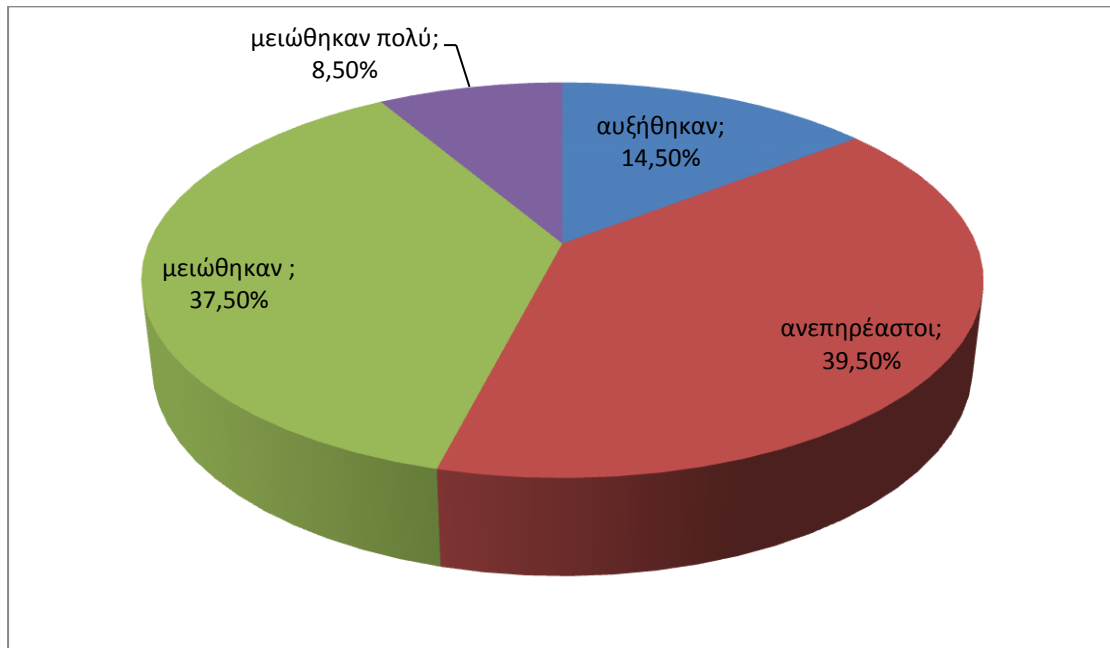

Οι επιπλέον ερωτήσεις που θέσαμε στους ερωτηθέντες είχαν σκοπό την άμεση σύγκριση της κατάστασης της επιχείρησης με σκοπό να μπορέσουμε να ρίξουμε κλεφτές ματιές στο τι γίνεται και στον κύκλο των επιχειρήσεων και έμμεσα πως επηρέασε τις επιχειρήσεις και πως αυτές βλέπουν το μέλλον τους.

Η πρώτη ερώτηση ζητά από τους ερωτηθέντες να μας αποκαλύψουν πως η χρηματοοικονομική κρίση επηρέασε τον συνολικό αριθμό των πελατών τους. Αύξηση παρατήρησε το 14,5%. Ανεπηρέαστοι από την κρίση δήλωσε το 39,5 % των ερωτηθέντων. Απλή μείωση του συνόλου των πελατών τους δήλωσε το 37,5% των ερωτηθέντων ενώ το 8,5% των ερωτηθέντων δηλώνει πως παρατήρησε μεγάλη μείωση του συνόλου των πελατών του.

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

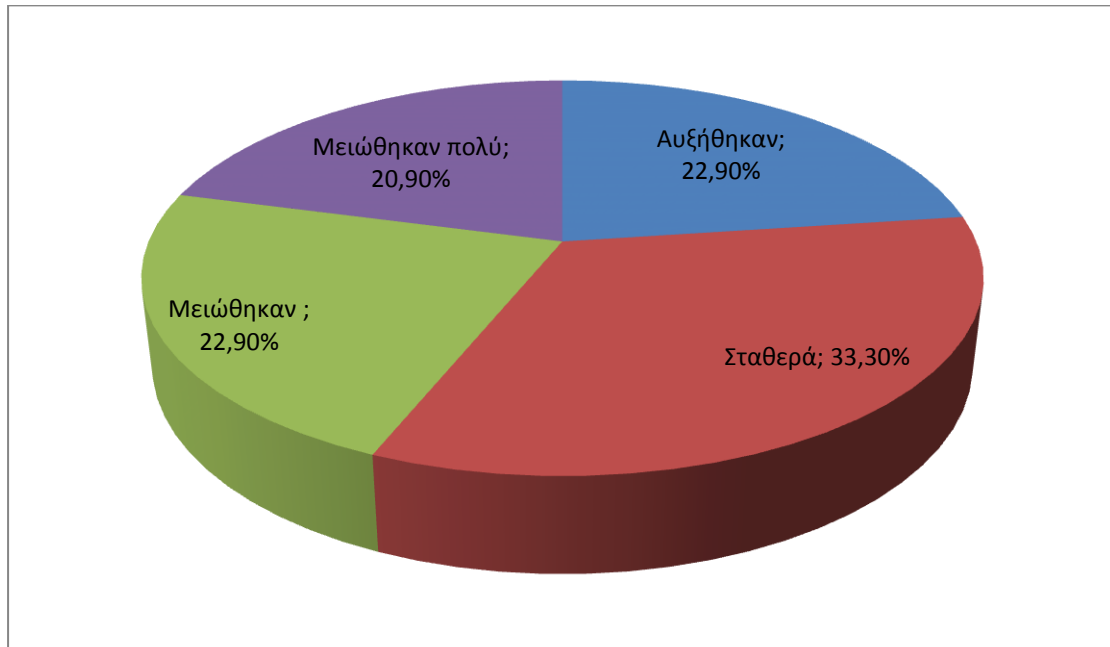
Επιρροή στον συνολικό αριθμό των πελατών

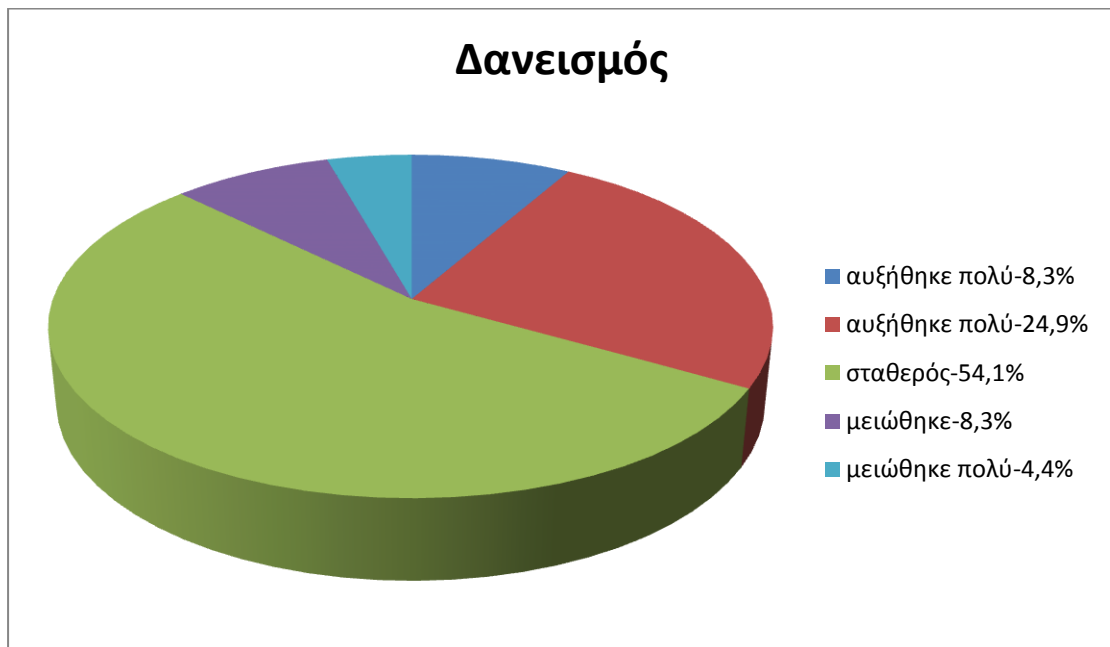
Η δεύτερη ερώτηση είχε να κάνει με το ποσό που επενδύεται στην επιχείρηση και πως αυτό έχει αλλάξει. Από αυτό το ερώτημα αποσκοπούμε να δούμε και τις προοπτικές που βλέπουν στην επιχείρησή τους –πλέον των οικονομικών δυσκολιών-, ώστε να επενδύσουν σε αυτή. Το 22,9 % των ερωτηθέντων δήλωσε πως αύξησε το ποσό που επενδύει στην επιχείρησή του , έμεινε σταθερό απάντησε το 33,3%,ενώ στον αντίποδα το 22,9% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι μείωσε το ποσό των επενδύσεων. Πλέον αυτού ένα ποσοστό της τάξεως του 20,9% δήλωσε πως μείωσε πολύ τις επενδύσεις στην επιχείρηση.

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Οι επενδύσεις των επιχειρήσεων

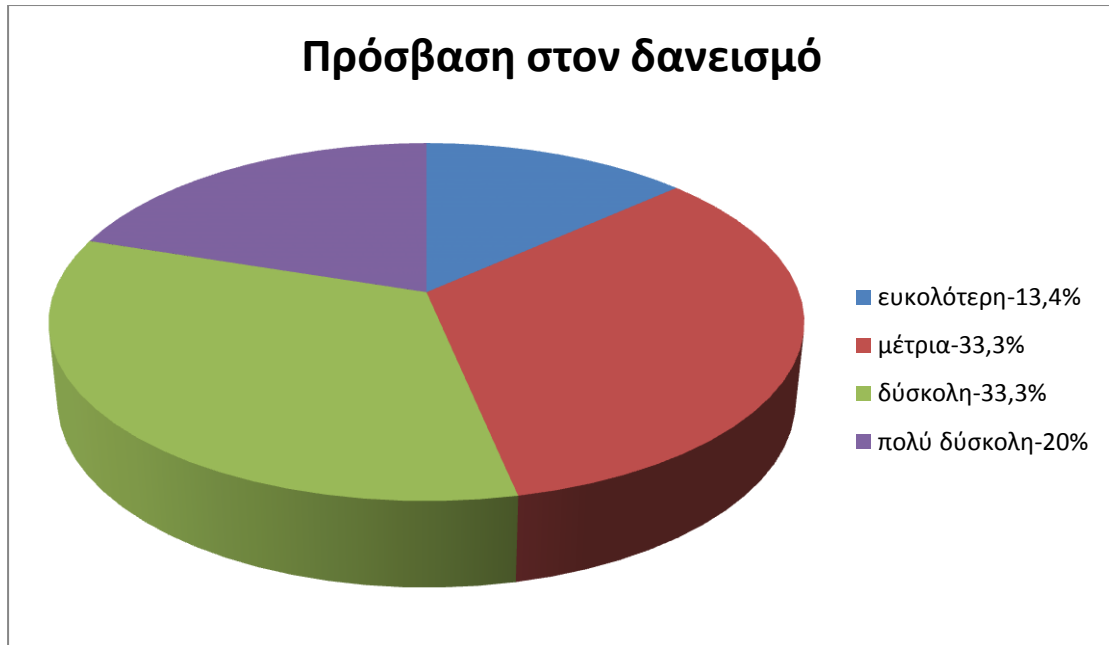

Το επόμενο ερώτημα αναφέρεται στον δανεισμό. Το 8,3% απάντησε ότι αύξησε πολύ τον δανεισμό, το 24,9% ότι τον αύξησε, το 54,1% ότι έμεινε σταθερός ο δανεισμός, το 8,3% ότι τον μείωσε και το 4,4% ότι τον μείωσε πολύ

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Στην συνέχεια ρωτάμε για την πρόσβαση στον τραπεζικό δανεισμό. Το 13,4% απάντησε ότι ήταν ευκολότερη , το 33,3% μέτρια , το 33,3% δύσκολη και το 20%πολύ δύσκολη.

Ρωτήσαμε κατόπιν εάν οι πελάτες ζητούν πλέον μικρότερης αξίας αντικείμενα. Το συντριπτικό 83,4% απάντησε ναι , ενώ μόνο το 16,6% απάντησε όχι.

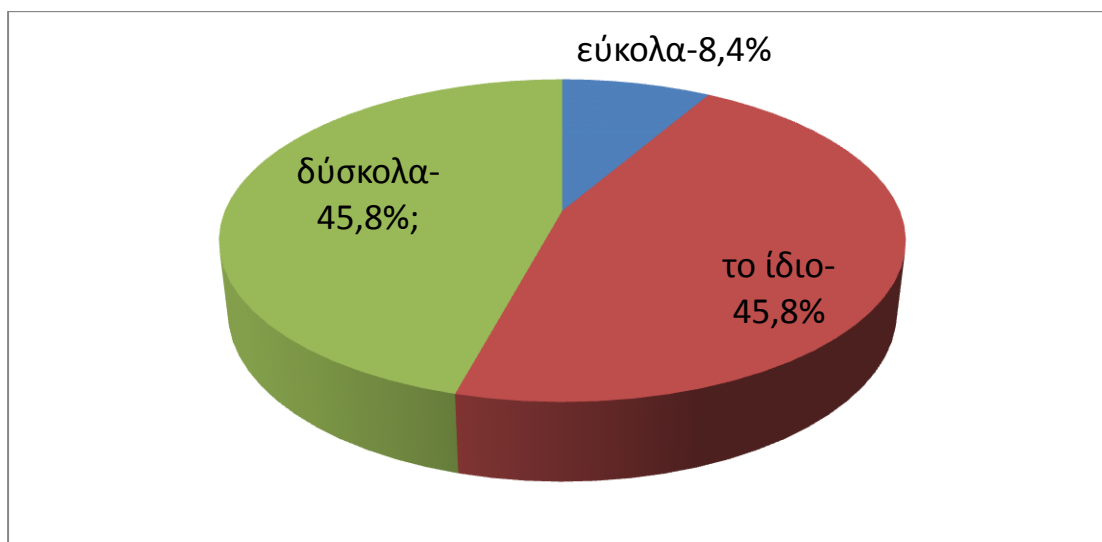

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Σχετική είναι και η επόμενη ερώτηση. Στην ερώτηση αυτή ρωτάμε αν οι πελάτες πλέον ζητούν για μεγαλύτερες εκπτώσεις. Το εκ νέου συντριπτικό 85,4% απάντησε ναι , ενώ όχι μόλις το 14,6%.

Ζητήσαμε να μάθουμε για το πώς ανταπεξέρχονται οι επιχειρήσεις στις υποχρεώσεις τους στα δημόσια ταμεία. Μόλις το 8,4% απάντησε εύκολα , ενώ το ίδιο εύκολα με παλιότερα και το δύσκολα ισοβάθμισαν με 45,8% .

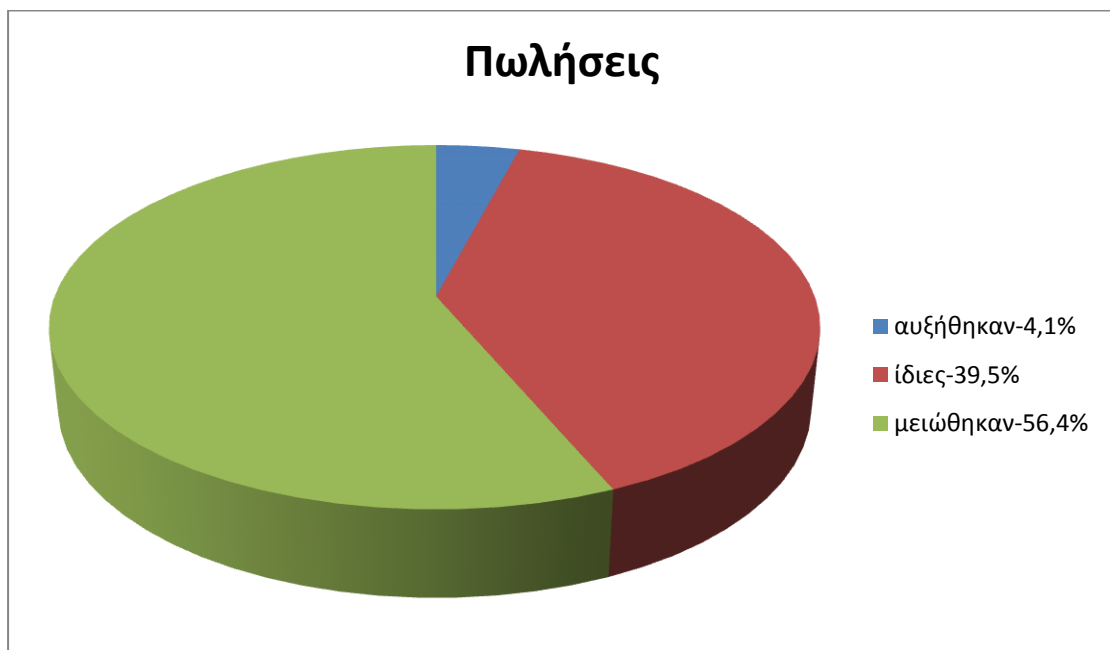

Προτελευταίο ερώτημα που θέσαμε ήταν το μέγεθος των παραγγελιών προς τους προμηθευτές. Το 50% ότι οι παραγγελίες ήταν μικρότερες , το 41,6% ίδιες και το 8,4% μεγαλύτερες.

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Το τελευταίο μας ερώτημα αναφέρεται στο ύψος των πωλήσεων. Μόλις το 4,1% απάντησε ότι αυξήθηκαν . Το 39,5% απάντησε ότι έμειναν ίδιες ενώ το 56,4% απάντησε πως μειώθηκαν.

Παρατηρήσεις επί των απαντήσεων

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Η διανομή του ερωτηματολογίου-είτε ηλεκτρονικά είτε με φυσικά ερωτηματολόγια – έγινε προσπαθώντας να έχουμε την μεγαλύτερη δυνατή γεωγραφική κάλυψη της Αχαΐας. Ενώ η διανομή ήταν ικανοποιητική δυστυχώς δεν είχαμε το ίδιο αποτέλεσμα με την λήψη των απαντήσεων , καθώς αυτές ήταν σχετικά περιορισμένες σε σχέση με το πλήθος των διανεμηθέντων ερωτηματολογίων.

Πιθανώς το ερώτημα περί του τομέα δραστηριοποίησής τους μπέρδεψε πολλούς από τους ερωτηθέντες και ίσως εκεί να μην είναι επαρκώς αξιόπιστα τα στοιχεία που μας έχουν δώσει.

Ένα ακόμα στοιχείο που παρατηρήσαμε με την συλλογή και επεξεργασία των απαντήσεων είναι μια έντονη ομαδοποίηση που παρατηρείται σε κάποιες απαντήσεις. Σε πολλές από αυτές τις περιπτώσεις η ομαδοποίηση μπορεί να εξηγηθεί λογικά σαν επίπτωση της χρηματοοικονομικής κρίσης , αλλά σε άλλες περιπτώσεις δεν μπορούμε να το εξηγήσουμε με τα υπάρχοντα στοιχεία. Ίσως η χαμηλή διαφοροποίηση (π.χ. δεν είναι εύκολο να βρεθούν πολλές επιχειρήσεις υψηλής τεχνολογίας στην Αχαΐα , ή στον πρωτογενή τομέα δεν υπάρχει μεγάλη διαφοροποίηση στις καλλιεργητικές επιλογές των επιχειρηματιών πλέον των παραδοσιακών, οπότε έχουμε και ομοειδή οικονομικά αποτελέσματα) των υπαρχουσών μορφών επιχειρήσεων στην Αχαΐα μπορεί να αιτιολογήσει μερικώς τις ομαδοποιήσεις που παρατηρήσαμε στις απαντήσεις. Ένα ακόμα στοιχείο που παρατηρήσαμε απολύτως τυχαίο , χωρίς να προκαλεί το ερωτηματολόγιο να δοθεί είναι οι σημειώσεις των ερωτηθέντων πάνω στις απαντήσεις τους. Χαρακτηριστική περίπτωση σε αυτό είναι ερωτώμενος/η που απάντησε ότι έχει τζίρο πλέον έως 50.000ευρώ συμπλήρωσε πάνω από την απάντηση ιδιόγραφα «έως 5.000».

Αν ομαδοποιούσαμε τις αντιδράσεις-απαντήσεις θα λέγαμε ότι οι περισσότερες έχουν να κάνουν με περιορισμό του εύρους που είχαμε δώσει στις επιλογές, δείχνοντάς μας ότι η οικονομική εικόνα των επιχειρήσεων είναι αρκετά χειρότερη από αυτή που μπορεί να φανεί από τις απαντήσεις τους. Τελευταία παρατήρηση που μπορούμε να κάνουμε επι των απαντήσεων που δεχτήκαμε έχει να κάνει με την ομαδοποίηση των επιχειρήσεων σε σχέση με το μέγεθός τους. Αν και ήταν λίγο πολύ αναμενόμενο, οι απαντήσεις του ερωτηματολογίου απέδειξαν ότι η πλειοψηφία των επιχειρήσεων στην Αχαΐα μπορούν να χαρακτηριστούν κυρίως πολύ μικρές και μικρές. Η εμφάνιση μεσαίων επιχειρήσεων – τουλάχιστον με τα κριτήρια και τον ορισμό που έχει τεθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση- είναι σχετικά σπάνια στον νομό Αχαΐας.

Ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων θα γίνει με ξεχωριστή αναφορά στα αρχικά στοιχεία που μας δίνουν οι επιχειρήσεις και στην συνέχεια θα έχουμε την σύγκριση του δεύτερου και τρίτου σκέλους του ερωτηματολογίου.

Αρχικά βλέπουμε ότι η πλειοψηφία των επιχειρήσεων στην Αχαΐα βρίσκονται στον τριτογενή τομέα-υπηρεσίες και λιγότερο με τον δευτερογενή τομέα και ακόμα λιγότερο με τον πρωτογενή τομέα. Το γεγονός αυτό ήταν λίγο πολύ αναμενόμενο , καθώς ο νομός έχει υποστεί κατά τις προηγούμενες δεκαετίες μια έντονη διαδικασία αποβιομηχάνισης με αποτέλεσμα μαζί με τις μεγάλες επιχειρήσεις να κλείσουν και πολλές μικρότερες υποστηρικτικές βιοτεχνίες που υποστήριζαν την παραγωγή των μεγάλων βιομηχανιών. Αποτέλεσμα αυτού ήταν να κινηθούν πολλοί προς την παροχή υπηρεσιών . Επίσης η έλλειψη μεγάλων εκτάσεων (όπως για παράδειγμα σε όλους τους νομούς της Θεσσαλίας), ή κτηνοτροφικής και αλιευτικής παράδοσης αντικατοπτρίζουν την μικρή συμμετοχή του πρωτογενή τομέα.

Όσον αφορά την νομική μορφή που έχουν οι επιχειρήσεις είχαμε κυρίως ατομικές επιχειρήσεις με τις ομόρρυθμες εταιρείες να ακολουθούν και μετά τις ετερόρρυθμες εταιρείες . Η σχετική έλλειψη ιδιωτικών κεφαλαιουχικών εταιρειών πιθανότατα οφείλεται στο γεγονός ότι είναι νέα μορφή επιχείρησης και ως εκ τούτου δεν είναι διαδεδομένη. Η λίγες είναι και οι εταιρείες περιορισμένης ευθύνης και ανώνυμες εταιρείες πιθανώς εξηγείται από την έλλειψη ευελιξίας που έχουν σαν εταιρικές μορφές, τις πολλές διαδικασίες ελέγχου και στην περίπτωση της ανώνυμης εταιρείας το αρχικό υψηλό κεφάλαιο.

Τελευταίο στοιχείο είναι η τοποθεσία της επιχείρησης όπου το ενδιαφέρον στοιχείο προκύπτει από το υψηλό επίπεδο απαντήσεων στην επιλογή πόλη . Ξέροντας την γεωγραφική τοποθέτηση των επιχειρήσεων θα λέγαμε ότι πολλοί από τους ερωτηθέντες βρίσκονται εντός του δήμου Πατρέων , αλλά άνηκαν σε άλλο δήμο πριν την συγχώνευση από κάποια χρόνια . Οπότε σε αυτό το σημείο θα λέγαμε ότι οι απαντήσεις σε ένα τόσο ξεκάθαρο ερώτημα είναι αποτέλεσμα περισσότερο στερεοτυπικών ιδεών των ερωτηθέντων και όχι σύμφωνες με τον τυπικό κρατικό διαχωρισμό.

Η κατάσταση της οικονομίας το 2008

Αρχικά θα παρουσιάσουμε την κατάσταση των ερωτηθέντων επιχειρήσεων κατά το έτος 2008, πριν η χρηματοοικονομική κρίση επηρεάσει την οικονομία του νομού και της χώρας. Θα χρησιμοποιήσουμε το συγκεκριμένο έτος σαν έτος βάσης για την σύγκριση , θεωρώντας ότι είναι το τελευταίο έτος χωρίς να υπάρχουν επιρροές στην τοπική οικονομία. Στην συνέχεια θα συγκρίνουμε τις απαντήσεις μία προς μία, ώστε να δούμε με σχετική λεπτομέρεια ποια από τα μεγέθη των επιχειρήσεων επηρεάστηκαν εξαιτίας της χρηματοοικονομικής κρίσης.

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Αρχικά οι ερωτηθέντες μας απάντησαν ότι απασχολούσαν μέχρι 5 εργαζόμενους, λογικά αναμενόμενος αριθμός εργαζομένων για πολύ μικρές επιχειρήσεις όπως παρατηρήσαμε πιο πριν, που έμενα υποδηλώνονταν και από το γεγονός ότι δεν είχαμε στο δείγμα μας καθόλου απαντήσεις επιχειρήσεων που έχουν την μορφή κεφαλαιουχικής εταιρείας (Ι.Κ.Ε. , Ε.Π.Ε. και Α.Ε.). Ο τζίρος των επιχειρήσεων ήταν σχετικά μοιρασμένος περιπτώσεις έως 50.000 ευρώ και στις υπόλοιπες περιπτώσεις.

Το γεγονός αυτό καταδεικνύει με έναν ακόμη τρόπο ότι κυρίως βρίσκουμε στον νομό Αχαΐας πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις και δύσκολα μεσαίες. Επίσης το επίπεδο του τζίρου μπορεί να δικαιολογήσει το πλήθος των εργαζομένων σε κάποιες από αυτές και ικανοποιητικό επίπεδο κερδών σε κάποιες άλλες. Αυτό φαίνεται ξεκάθαρα και από την επόμενη ερώτηση. Το ένα τέταρτο σχεδόν απάντησε ότι είχε υψηλά κέρδη κατά το έτος 2008, το ένα τέταρτο περίπου ότι είχε μέτρια κέρδη. Δεν υπάρχει πολλές επιχειρήσεις να δηλώνουν μηδενικά κέρδη ή ζημιές που δείχνει την ικανοποιητική κατάσταση της οικονομίας κατά το έτος 2008.

Οι επόμενες δύο ερωτήσεις αναφέρονται στον χρόνο αποπληρωμής των χρεών είτε από την πλευρά της ερωτηθείσας επιχείρησης προς του προμηθευτές της είτε από τους πελάτες της επιχείρησης προς αυτή. Με τις ερωτήσεις αυτές προσπαθούμε να δούμε όχι μόνο την οικονομική υγεία της ερωτηθείσας επιχείρησης αλλά και του δικτύου επιχειρήσεων της επιχείρησης καθώς την οικονομική δύναμη των πελατών της.

Στο πρώτο ερώτημα οι περισσότερες επιχειρήσεις απάντησε ότι η αποπληρωμή των χρεών ήταν άμεση, ενώ οι υπόλοιπες επιχειρήσεις απάντησαν ισόποσα πως αποπλήρωναν εντός του πρώτου μήνα, του πρώτου τριμήνου και εντός εξαμήνου. Αυτό δείχνει ότι η οικονομική κατάσταση των επιχειρήσεων στο έτος βάσης μας ήταν ικανοποιητική προς καλή.

Στο δεύτερο ερώτημα η πλειοψηφία απάντησε ότι εισπράττει άμεσα τις οφειλές των πελατών – αυτό κυρίως δικαιολογείται από το γεγονός ότι πολλές από τις επιχειρήσεις που ρωτήσαμε βρίσκονται στον τομέα του λιανικού εμπορίου. Οι υπόλοιπες απαντήσεις μοιράστηκαν μεταξύ των αποπληρωμών εντός τριμήνου και εντός εξαμήνου. Από αυτό το γεγονός μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η γενικότερη υγιής οικονομική κατάσταση έδινε την δυνατότητα για πιστώσεις μεγαλύτερου χρονικού διαστήματος, καθώς δεν υπήρχε ο φόβος αδυναμίας καταβολής των οφειλών από τους πελάτες των επιχειρήσεων.

Το τελευταίο ερώτημα που θέσαμε στο δεύτερο μέρος των ερωτήσεων είχε να κάνει με το επίπεδο ρευστότητας των επιχειρήσεων. Η συντριπτική πλειοψηφία απάντησε ότι το επίπεδο ρευστότητας ήταν πολύ καλό/υψηλό ή καλό/υψηλό απάντησε το. Καταδεικνύεται ξεκάθαρα πως η ροή του χρήματος για τις περισσότερες επιχειρήσεις ήταν ιδιαίτερα καλή, γεγονός το οποίο έμμεσα φανερώνει και την ευκολία διακίνηση

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

χρήματος στην αγορά εκείνη την στιγμή , καθώς και την εύκολη χρηματοδότηση της επιχείρησης (κυρίως μέσω του τότε εύκολου τραπεζικού δανεισμού) για τις τρέχουσες ανάγκες της και την ανάπτυξή της.

Η κατάσταση το 2015

Στο σημείο αυτό θα συγκρίνουμε την οικονομική κατάσταση των επιχειρήσεων κατά το έτος 2015 και πως αυτή επηρεάστηκε από την χρηματοοικονομική κρίση. Το χρονικό εύρος μεταξύ των δύο ετών είναι επαρκές για να έχουν κάνει οι επιχειρήσεις όλες τις αναδιαρθρωτικές αλλαγές τους και να έχουν προσαρμοστεί πλήρως στα νέα δεδομένα. Θα δούμε σε ποιες αλλαγές οδήγησαν τα νέα δεδομένα .

Το πρώτο ερώτημα έχει να κάνει με τον αριθμό εργαζομένων της επιχείρησης. Πλέον όλες οι επιχειρήσεις φαίνεται απασχολούν λιγότερους εργαζομένους. Με άλλα λόγια τουλάχιστον το ένα τρίτο των επιχειρήσεων μείωσε το προσωπικό που απασχολούσε και οι πολλές από αυτές τις επιχειρήσεις προχώρησαν σε δραστική μείωση έχοντας πλέον λιγότερους από τους μισούς υπαλλήλους που είχαν το 2008. Η μείωση της αγοραστικής δύναμης του κοινού δικαιολογεί την μείωση του προσωπικού, καθώς η μείωση της ζήτησης δεν δικαιολογούσε σε πολλές περιπτώσεις τον αριθμό των εργαζομένων της εκάστοτε επιχείρησης. Η αντίδραση αυτή είναι πλήρως αναμενόμενη καθώς όλοι ξέρουμε το μεγάλο πρόβλημα ανεργίας που υπάρχει σε όλη την χώρα.

Στο ερώτημα για τον τζίρο που κάνουν οι επιχειρήσεις το ποσοστό που βρισκόταν στις κλίμακα από 50.001 έως 250.000 ευρώ φαίνεται να κινήθηκε προς την κλίμακα έως 50.000 ευρώ . Η μείωση του τζίρου σαφώς οφείλεται στην μειωμένη αγοραστική δύναμη των πελατών των επιχειρήσεων. Είναι σαφές ότι ο τζίρος όλων των επιχειρήσεων υποχώρησε χωρίς να βλέπουμε ότι έστω και μία επιχείρηση πήγε σε υψηλότερο σημείο της κλίμακας που είχαμε δώσει. Επιπλέον η μείωση του τζίρου επέφερε και ιδιαίτερα άσχημα αποτελέσματα στην οικονομική εικόνα της επιχείρησης και συγκεκριμένα στα κέρδη της.

Οι απαντήσεις του επόμενου ερωτήματος είναι ιδιαίτερα σημαντικές καθώς μπορούν να μας υποδείξουν έμμεσα την οικονομική άνεση της επιχείρησης. Στο επόμενο ερώτημα οι επιχειρήσεις μας απαντούν για το μέσο χρονικό διάστημα που χρειάζονται για να αποπληρώσουν τα χρέη τους προς τους προμηθευτές τους από την στιγμή δημιουργίας τους. Ενώ δεν έχει μεταβληθεί εντυπωσιακά ο χρόνος αποπληρωμής στο σύνολό του , γίνεται σαφές ότι υπάρχει μια γενική αργοπορία στην καταβολή των οφειλών.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφέρουμε την σημασία της ερώτησης . Η ερώτηση αναφέρεται στον μέσο χρόνο αποπληρωμής των χρεών, άρα βλέπουμε το μέσο

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

χρονικό διάστημα αποπληρωμής των χρεών. Με άλλα λόγια βλέπουμε πως έχουν αλλάξει οι συνήθειες των επιχειρήσεων και παράλληλα οι δυνατότητές τους. Οι αύξηση των καθυστερήσεων των αποπληρωμών των χρεών αποδεικνύει την στενότητα στην οποία έχουν περιέλθει οι επιχειρήσεις.

Με άλλα λόγια οι επιχειρήσεις κατά μέσο όρο καθυστερούν την αποπληρωμή των χρεών τους περίπου ένα μήνα περισσότερο το 2015 από το έτος βάσης 2008. Αυτό γίνεται είτε επειδή δεν έχουν τα ρευστά διαθέσιμα για την αποπληρωμή των οφειλών αυτών είτε γιατί με τα περιορισμένα ρευστά διαθέσιμά τους θέτουν άλλες προτεραιότητες ίσως πιο σημαντικές για την λειτουργία της επιχείρησης (πληρωμή μισθών υπαλλήλων, πληρωμή υποχρεώσεων προς το κράτος με τον φόβο ποινής σε άλλη περίπτωση).

Το επόμενο ερώτημα είναι για τον μέσο χρόνο αποπληρωμής των χρεών των πελατών προς τις επιχειρήσεις. Το ποσοστό των πελατών που αποπληρώνουν τα χρέη τους άμεσα παρέμεινε αμετάβλητο, γεγονός που εξηγείται από το γεγονός ότι στη έρευνα έλαβαν μέρος πολλές επιχειρήσεις λιανεμπορίου ή επιχειρήσεις που το κόστος των προϊόντων τους ή των υπηρεσιών τους είναι πολύ χαμηλό και η άμεση αποπληρωμή είναι η μόνη αποδεκτή πρακτική.

Σε κάποιες περιπτώσεις, αντί να έχουμε μία καθυστέρηση στην αποπληρωμή των χρεών των πελατών προς τις ερωτηθείσες επιχειρήσεις όπως αυτό συνέβη στην περίπτωση των επιχειρήσεων προς τους προμηθευτές τους, εδώ βλέπουμε ότι υπάρχει μια επίσπευση των αποπληρωμών. Το γεγονός αυτό δεν συνάδει με την κατάσταση που έχει διαμορφωθεί στην αγορά και την σχετική οικονομική δυσχέρεια . Ενώ όμως φαινομενικά θα μπορούσε να είναι δείγμα καλύτερης οικονομικής κατάστασης των πελατών της επιχείρησης θα λέγαμε ότι η εξήγηση του φαινομένου αυτού βρίσκεται αλλού.

Η εκτεταμένη οικονομική δυσπραγία, η αφερεγγυότητα κάποιων πελατών και η αδυναμία είσπραξης οφειλών εν γένει φαίνεται να οδήγησε τις επιχειρήσεις σε αλλαγή της πολιτικής είσπραξης των οφειλών των πελατών της προς αυτή. Αυτή φαίνεται να χωρίζεται σε δύο σκέλη. Στην μία περίπτωση δίνεται μεγάλη χρονική πίστωση σε πελάτες που πιθανώς είναι παλιοί , έχουν κύρος στην αγορά και θεωρούνται φερέγγυοι πιστωτές. Πιθανώς σε αυτή την κατηγορία να ανήκουν και μεγάλοι πελάτες των ερωτηθεισών επιχειρήσεων που από φόβο μήπως η αλλαγή πολιτικής τους οδηγήσει σε άλλη ανταγωνιστική επιχείρηση δεν τους στερούν από το πλεονέκτημα της μεγάλης πίστωσης χρόνου για την εξόφληση των οφειλών τους.

Στην άλλη περίπτωση περιορίζουν την πίστωση στο χρονικό πλαίσιο του ενός μήνα, που αντιστοιχεί σχεδόν σαν πληρωμή τοις μετρητοίς για πολλές επιχειρήσεις της αγοράς. Λογικά σε αυτή την κατηγορία μπήκαν είτε νέοι πελάτες είτε πελάτες που δεν θεωρούνται ιδιαίτερα φερέγγυοι είτε υπάρχει φόβος για την βιωσιμότητα της επιχείρησής τους.

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Όλα τα από πάνω θα μπορούσαν να συνοψιστούν λέγοντας πως οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν έντονα προβλήματα ρευστότητας. Σε αυτό συνάδουν και οι απαντήσεις που πήραμε από τις επιχειρήσεις για το επίπεδο ρευστότητάς τους. Η πτώση του επιπέδου ρευστότητας φαίνεται να είναι κατακόρυφη. Ενώ η χειρότερη απάντηση το 2008 ήταν ότι το επίπεδο ρευστότητας ήταν στο εύρος καλό με μέτριο, πλέον έχει μετακυλήσει προς το μέτριο με κακό.

Αποδεικνύεται περίτρανα ότι το σύνολο των επιχειρήσεων, ακόμα και αυτών που παρουσιάζουν κέρδη- δηλαδή μπορούν να έχουν κάποια κεφάλαια στην άκρη- , παρά το γεγονός ότι δυνητικά μπορούν να καθυστερήσουν ελαφρώς τις πληρωμές προς τους προμηθευτές τους και την ίδια στιγμή οι πελάτες τους συνήθως πληρώνουν είτε άμεσα είτε σύντομα τις υποχρεώσεις τους αντιμετωπίζουν προβλήματα ρευστότητας.

Οι εξηγήσεις για το φαινόμενο αυτό μπορούν να είναι διάφορες. Πρώτον η όλη οικονομική δραστηριότητα έχει μειωθεί και ως εκ τούτου και τα ποσά που περνούσαν από αυτές τις επιχειρήσεις έχει μειωθεί. Δεύτερον, λόγω της χρηματοοικονομικής κρίσης οι τράπεζες μείωσαν την χρηματοδότηση μέσω δανείων σε όλους τους τομείς, άρα και στα επιχειρηματικά δάνεια. Πριν λίγο καιρό ανακοινώθηκε ότι ακόμα και τώρα η συντριπτική πλειοψηφία (95%) των δανείων απορρίπτεται. Πολλές από τις επιχειρήσεις βασίζονταν στα επιχειρηματικά δάνεια για την διατήρηση της ρευστότητάς τους σε υψηλά επίπεδα. Οι έλλειψη των δανείων αυτών επηρέασε τις επιχειρήσεις και παρά όλες τις αλλαγές που έκαναν δεν μπόρεσαν να το αντιμετωπίσουν. Τα προβλήματα ρευστότητας μπορούν δυνητικά να αποτελέσουν και μεγάλο κίνδυνο για την βιωσιμότητα των επιχειρήσεων.

Πλέον των όμοιων ερωτημάτων που είχαμε στο δεύτερο και στο τρίτο μέρος του ερωτηματολογίου είχαμε επιπλέον ερωτήματα στο τρίτο μέρος. Το ένα έχει να κάνει με το σύνολο των πελατών των επιχειρήσεων και πως αυτό επηρεάστηκε από την χρηματοοικονομική κρίση – ώστε να δούμε έμμεσα από τι προήλθε η μεταβολή του τζίρου των επιχειρήσεων- και το άλλο με τις επενδύσεις των επιχειρήσεων , ώστε να δούμε τις δυνατότητες των επιχειρήσεων για τέτοιες κινήσεις αλλά και για να δούμε κατά πόσο έχουν προσδοκίες για το μέλλον των επιχειρήσεών τους.

Στο πρώτο ερώτημα αν μειώθηκε το σύνολο των πελατών της επιχείρησης είχαμε ελάχιστες θετικές απαντήσεις. Όμοια σχεδόν ήταν τα ποσοστά όσων απάντησαν πως έμεινε σταθερό ή απάντησαν πως μειώθηκε. Αυτό δεν σημαίνει σαφώς ότι όλοι σταμάτησαν να χρησιμοποιούν κάποια προϊόντα ή υπηρεσίες αλλά ότι είτε επέλεξαν άλλα οικονομικότερα είτε μείωσαν την συχνότητα χρήσης των προϊόντων αυτών ή των υπηρεσιών , προσαρμοζόμενο το καταναλωτικό κοινό στα νέα οικονομικά δεδομένα. Οπότε η απάντηση αυτή των επιχειρήσεων αντικατοπτρίζει περισσότερο μείωση της ζήτησης και λιγότερο μείωση των καταναλωτών που επιλέγουν τις επιχειρήσεις αυτές.

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Η επόμενη ερώτηση είναι ιδιαίτερα σημαντική γιατί έμμεσα μας δείχνει πως οι ερωτηθέντες αντιμετωπίζουν την προοπτική της επιχείρησής τους μέσα στην οικονομική κρίση. Στην ερώτηση για το ποσό που επενδύουν για την ανάπτυξη της επιχείρησής τους υπήρχαν θετικές απαντήσεις, γεγονός που από μόνο του είναι αισιόδοξο, καθώς αυτό σημαίνει πως παρά την μεγάλη μείωση του τζίρου τους και των κερδών τους, πολλές επιχειρήσεις δρουν ξεκάθαρα εναντίον της κρίσης και με μια μικρή αισιοδοξία για το μέλλον.

Συγκεκριμένα το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων δήλωσε ότι μείωσε το ποσό που επένδυε στην επιχείρησή τους. Αν και το ποσοστό αυτό είναι πολύ υψηλό, ευτυχώς μόλις το οι μισοί από αυτούς δήλωσε ότι μείωσε πολύ τις αναπτυξιακές επενδύσεις. Αυτό σημαίνει ότι οι επιχειρήσεις στο σύνολό τους, παρά το γεγονός ότι ο τζίρος τους και τα κέρδη τους έχουν μειωθεί δραματικά -σε κάποιες περιπτώσεις έχουμε και ζημιές- δεν έχουν πάψει να επενδύουν στις επιχειρήσεις τους (αυτό σημαίνει έμμεσα η απάντηση μειώθηκε πολύ). Πλέον του αισιόδοξου μηνύματος που δείχνουν οι απαντήσεις-έστω και αν είναι αρνητικές σε μεγάλο ποσοστό- τηρουμένων των αναλογιών και των καταστάσεων- αφού όλα τα υπόλοιπα οικονομικά μεγέθη των επιχειρήσεων έχουν καταρρεύσει – είναι πολύ πιθανό να έχουμε και πρακτικά οφέλη. Εφόσον οι επενδύσεις στις επιχειρήσεις συνεχίζονται – έστω και σε μειωμένο ρυθμό- δεν χάνεται μεγάλο μέρος της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι εξασφαλίζουν έμμεσα την παραμονή τους στην αγορά, εφόσον η γενική οικονομική κατάσταση δεν χειροτερέψει πλέον του παρόντος επιπέδου.

Σημαντικό ερώτημα που θέσαμε ήταν για το επίπεδο του δανεισμού των επιχειρήσεων. Οι περισσότεροι δήλωσαν ότι έμεινα σταθερός, ενώ το ένα τέταρτο τον αύξησε. Η πλειοψηφία των απαντήσεων (σταθερό επίπεδο δανεισμού) έχει θα λέγαμε να κάνει περισσότερο με την πολιτική των τραπεζών παρά με την θέληση των επιχειρήσεων.

Αυτό φαίνεται ακόμα πιο καθαρά από το επόμενο ερώτημά μας που έχει να κάνει με την πρόσβαση στον δανεισμό. Το ένα τρίτο των απαντήσεων απάντησε μέτρια και όμοιο ποσοστό θεωρεί ότι είναι πιο δύσκολος ο δανεισμός πλέον από τις τράπεζες,, λόγω των προβλημάτων έλλειψης κεφαλαίων που έχουν και αυτές.

Οι δύο επόμενες ερωτήσεις – αν και διαφορετικές- είχαν το ίδιο μοτίβο απαντήσεων. Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων και στις 2 περιπτώσεις απάντησε ότι οι πελάτες και αγοράζουν πράγματα μικρότερης αξίας και παράλληλα ζητούν και μεγαλύτερες εκπτώσεις, γεγονός που δείχνει την μείωση της αγοραστικής δύναμης των καταναλωτών που έχει σαν αποτέλεσμα τον μειωμένο τζίρο των επιχειρήσεων.

Σχετικές δυσκολίες φαίνεται να αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις στην εξόφληση των υποχρεώσεών τους στα δημόσια ταμεία, καθώς οι μισές περίπου δηλώνουν δυσκολίες στον τομέα αυτό. Αυτό που δεν μπορούμε να διασαφηνίσουμε είναι αν είναι τα περιορισμένα κέρδη το μεγαλύτερο πρόβλημα ή η έλλειψη ρευστότητας.

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Αποτέλεσμα όλης της οικονομικής δυσπραγίας είναι να δηλώνουν οι μισή ερωτηθέντες ότι έχουν μειώσει τις παραγγελίες προς τους προμηθευτές τους . Αυτό είναι λογικό επόμενο με βάση τις απαντήσεις που έχουμε και βλέπουμε τον έντονα μειωμένο τζίρο των επιχειρήσεων, την μειωμένη ρευστότητα και την έλλειψη αγοραστικής δύναμης από τους αγοραστές-πελάτες.

Αποτέλεσμα των οικονομικών αδυναμιών των πελατών αλλά και των ερωτηθέντων επιχειρήσεων να φέρουν μεγάλη ποικιλία προϊόντων στις επιχειρήσεις τους είναι και η μείωση των πωλήσεών τους, όπως πλειοψηφικά και πάλι απαντούν.

Κεφάλαιο 6

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Οι επιχειρήσεις που έκλεισαν εξαιτίας της κρίσης

Η χρηματοοικονομική κρίση που χτύπησε την Ελλάδα δεν μείωσε απλώς την οικονομική δραστηριότητα των επιχειρήσεων και επηρέασε αρνητικά τα οικονομικά τους μεγέθη. Δυστυχώς πολλές ήταν οι επιχειρήσεις που κατέληξαν να σταματήσουν τις δραστηριότητές τους στα χρόνια αυτά. Άλλες νωρίτερα (εντός των πρώτων 18 μηνών από το ξέσπασμα της χρηματοοικονομικής κρίσης) και άλλες αργότερα, καθώς η κρίση βάθαινε.

Ο εντοπισμός πρώην επιχειρηματιών, οι οποίοι παράλληλα θα είναι δεκτικοί στο να μας απαντήσουν για τις επιχειρήσεις τους και πως αυτές οδηγήθηκαν στο κλείσιμο αποδείχθηκε να είναι ιδιαίτερα δύσκολος. Κατόπιν σχετικής αναζήτησης βρέθηκε ένας σχετικά μικρός αριθμός(8) που ήταν δεκτικός στο να μας βοηθήσει στην έρευνα και να μας δώσει απαντήσεις σε σχετικά ερωτήματα. Λόγω του χαμηλού αριθμού δυνητικών απαντήσεων , της ιδιαίτερης φύσης του ζητήματος – επιχειρήσεις που έκλεισαν λόγω της χρηματοοικονομικής κρίσης- αλλά και τις δεκτικότητας για απαντήσεις στα ερωτήματα που μπορούσαμε να θέσουμε μαζέψαμε τα στοιχεία μέσω συνεντεύξεων.

Η διαδικασία έχει ως εξής, οι ερωτηθέντες θα απαντούσαν όπως και όσοι απλώς συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο το πρώτο και δεύτερο μέρος. Έτσι θα μπορούσαμε να έχουμε μια σαφή εικόνα της επιχείρησής τους και της κατάστασής της το 2008 το οποίο έχουμε ορίσει ως έτος βάσης. Μετά έπρεπε να μας αναφέρουν το έτος-και μήνα αν ήταν δυνατό- που έκλεισαν την επιχείρησή τους. Πλέον ερωτούνται οι συμμετέχοντες να μας ορίσουν και να μας ξεχωρίσουν τις τρεις κύριες αιτίες που οδήγησαν τις επιχειρήσεις τους στο κλείσιμο. Επιπλέον ζητήσαμε να μας κάνουν και γενικά σχόλια-εφόσον είχαν κάτι περειαίρω να αναφέρουν- για ποιους άλλους πιθανούς λόγους οδηγήθηκαν σε αυτό το αποτέλεσμα.

Αρχικά θα αναφέρουμε τις απαντήσεις που μας έδωσαν στα ερωτήματα που αντιστοιχούν στο πρώτο μέρος του ερωτηματολογίου. Πέντε στους οκτώ ερωτηθέντες απάντησαν ότι οι επιχειρήσεις τους ανήκαν στον τριτογενή τομέα και οι υπόλοιποι τρεις στον δευτερογενή. Καμία από τις επιχειρήσεις που έκλεισαν δεν ανήκε στον πρωτογενή τομέα.

Όσον αφορά την νομική μορφή των επιχειρήσεων οι έξι στους οκτώ απάντησαν ότι είχαν ατομικές επιχειρήσεις και μόλις δύο στους οκτώ απάντησαν ότι οι επιχειρήσεις ήταν ομόρρυθμες εταιρείες. Δεν υπήρχαν καθόλου απαντήσεις για τις υπόλοιπες νομικές μορφές επιχειρήσεων. Τα έτη έναρξης είναι απόλυτα κατανοητά (50%-50%). Οι μισοί ερωτηθέντες απάντησαν ότι η έναρξη της επιχείρησής τους τοποθετείται χρονικά από το 1990 έως το 2000 και οι υπόλοιποι μεταξύ 2001 και 2004 . Όσον αφορά τον τόπο δραστηριοποίησης οι επτά στους οκτώ απάντησαν πρωτεύουσα νομού και μόλις ένας κωμόπολη. Δυστυχώς σε αυτή την περίπτωση δεν είχαμε την δυνατότητα να έχουμε την βέλτιστη διασπορά ερωτηθέντων. Παρόλα αυτά

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

τα αποτελέσματα μας δείχνουν εν μέρει την πραγματική εικόνα που δημιουργήθηκε εξαιτίας της χρηματοοικονομικής κρίσης.

Βλέποντας συγκεντρωτικά όλα τα στοιχεία και τις απαντήσεις του πρώτου σκέλους τους ερωτηματολογίου μπορούμε να προβούμε στα ακόλουθα συμπεράσματα. Οι επιχειρήσεις του πρωτογενούς τομέα είναι αυτές που ουσιαστικά έχουν αντισταθεί περισσότερο από όλες τις άλλες στην χρηματοοικονομική κρίση.

Αυτό είναι βέβαια λογικό σε κάποιο βαθμό καθώς οι ανάγκες που ικανοποιούν με τα προϊόντα τους αυτές οι επιχειρήσεις έχουν να κάνουν με την διατροφή (στην Αχαΐα μπορούμε να μιλάμε μόνο για αγροτο-κτηνοτροφικές μονάδες όταν μιλάμε για τον πρωτογενή τομέα), άρα η κατανάλωση και οι ανάγκες των καταναλωτών σε αυτή την περίπτωση είναι ανελαστικές. Οι πιο ευαίσθητες στην χρηματοοικονομική κρίση φαίνεται να είναι οι επιχειρήσεις του τριτογενούς τομέα, οι οποίες ήταν συνδεδεμένες με πιο ελαστικές ανάγκες.

Συνδυάζοντας τα στοιχεία την δεύτερη και τρίτη απάντηση βλέπουμε ότι πολλές από τις επιχειρήσεις δημιουργήθηκαν κατά τα έτη μετά την αποβιομηχανοποίηση της Αχαΐας και μέχρι τους ολυμπιακούς αγώνες με την προοπτική της δημιουργίας μίας θέσης εργασίας και αναμένοντας την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας. Όπως αναφέραμε και παραπάνω δεν μπορέσαμε να βρούμε άτομα από όλη την Αχαΐα που οι επιχειρήσεις τους έκλεισαν εντός της χρηματοοικονομικής κρίσης και η συντριπτική πλειοψηφία αυτών που βρήκαμε για να απαντήσουν το ερωτηματολόγιο ήταν από την Πάτρα.

Αυτό το στοιχείο- πλέον της σχετικής τυχαιότητας- μας δείχνει ότι οι μεγαλύτερες πιέσεις και επιρροές ασκήθηκαν στην πρωτεύουσα του νομού σε σχέση με άλλες εποχές. Αυτό ίσως να εξηγείται από το γεγονός ότι σε μικρότερες οικιστικές μονάδες οι σχέσεις είναι πιο στενές και πολλές φορές συνδέονται με συγγενικές ή προσωπικές σχέσεις, γεγονός που φαίνεται να λειτούργησε σαν δίχτυ ασφαλείας για τις επιχειρήσεις κατά την διάρκεια της χρηματοοικονομικής κρίσης.

Στην συνέχεια θα δούμε τις απαντήσεις που μας έδωσαν στο δεύτερο σκέλος του ερωτηματολογίου. Στην πρώτη ερώτηση για το σύνολο των εργαζομένων στην επιχείρηση κατά το έτος 2008 έως 5 απάντησαν πέντε στους οκτώ και από 6 έως 10 οι υπόλοιποι τρεις. Βλέπουμε ότι στην πλειοψηφία τους οι επιχειρήσεις αυτές ήταν μικρότερες σε σχέση με τις επιχειρήσεις που είχαμε στο δείγμα των επιχειρήσεων που επιβίωσαν. Κυρίως στην περίπτωση όσων απάντησαν έως 5 άτομα στις περισσότερες περιπτώσεις μας είπαν πως ήταν επιχειρήσεις όπου οι ίδιοι ήταν οι κύριοι εργαζόμενοι με ένα ακόμα άτομο και κάποια βοήθεια από μέλη της οικογένειάς τους.

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφέρουμε ότι μία εκ των επιχειρήσεων έκλεισαν και λόγω συνταξιοδότησης, αλλά μας έγινε σαφές ότι δύσκολα θα συνέχιζε την λειτουργία της για περισσότερο από ένα χρόνο λόγω των άσχημων συνθηκών που είχαν δημιουργηθεί στην αγορά. Στο επόμενο ερώτημα όπου ζητάμε να μας πουν τον τζίρο που έκαναν οι επιχειρήσεις το 2008 στο σύνολό τους οι ερωτηθέντες απάντησαν έως 50.000 ευρώ.

Είναι σαφές πλέον από αυτή την απάντηση ότι οι επιχειρήσεις που επηρεάστηκαν πρωτίστως από την χρηματοοικονομική κρίση ήταν οι πολύ μικρές επιχειρήσεις, οι οποίες λειτουργούσαν σε πλήρως ανταγωνιστικές αγορές ενώ δεν παρουσίαζαν κάποια διαφοροποίηση, η οποία δυνητικά θα μπορούσε να τις προστατεύσει από την ύφεση που βίωσε η οικονομία.

Ακολουθεί το ερώτημα που θέσαμε για το επίπεδο των κερδών των επιχειρήσεων. Μέτρια δήλωσαν οι πέντε στους οκτώ, χαμηλά οι δύο στους οκτώ και υπήρχε και μία απάντηση που μας ανέφερε μηδενικά κέρδη για το 2008. Με τα στοιχεία αυτά και συγκρίνοντάς τα παράλληλα με τα στοιχεία που έχουμε για τις επιχειρήσεις που κατάφεραν να παραμείνουν ανοιχτές εντός της κρίσης-παρά το γεγονός ότι αντιμετωπίζουν δυσκολίες- γίνεται σαφές σε αυτό το σημείο ότι οι επιχειρήσεις που έκλεισαν είχαν κατά μέσο όρο χαμηλότερα κέρδη από τις επιχειρήσεις που έμειναν ανοιχτές.

Στην περίπτωση των επιχειρήσεων που παρέμειναν ανοιχτές είχαμε επιχειρήσεις που δήλωναν έως και υψηλά κέρδη, ενώ δεν είχαμε καμία περίπτωση να δηλώνει ότι είχε μηδενικά κέρδη. Η αντίθεση στην περίπτωση των επιχειρήσεων που έκλεισαν ήταν ότι δεν υπήρχαν επιχειρήσεις με υψηλά κέρδη αλλά υπήρχε μία με μηδενικά.

Αυτό το γεγονός σε συνδυασμό με το γεγονός ότι δεν είχαν πολλούς εργαζόμενους - στην πλειοψηφία τους- σημαίνει ότι δεν είχαν πάρα πολλά περιθώρια για μειώσεις δαπανών στις επιχειρήσεις τους και εν γένει διαρθρωτικών αλλαγών ώστε να προσαρμοστούν στα οικονομικά δεδομένα που δημιουργήθηκαν από την έλευση της χρηματοοικονομικής κρίσης στην Ελλάδα. Μέχρι αυτό το σημείο έχουμε δει ότι οι επιχειρήσεις που έκλεισαν ήταν μικρότερες και με μικρότερα περιθώρια κέρδους από τις επιχειρήσεις που παρέμειναν ανοιχτές.

Στο επόμενο ερώτημα για τον μέσο χρόνο αποπληρωμής των χρεών τους προς τους προμηθευτές τους οι απαντήσεις που πήραμε ήταν παρόμοιες με αυτές που μας έδωσαν και οι επιχειρήσεις που λειτουργούν ακόμα. Οι έξι από τους οκτώ απάντησαν ότι τα αποπλήρωναν άμεσα, ένας εντός τριμήνου και ένας εντός εξαμήνου. Εδώ βλέπουμε ότι οι συνήθειες και η πολιτική αποπληρωμής χρεών ήταν ίδιες αλλά και οι επιχειρήσεις είχαν την δυνατότητα να είναι συνεπείς προς τις υποχρεώσεις τους.

Όμοια είναι τα αποτελέσματα που βλέπουμε και στην επόμενη ερώτηση. Στο ερώτημα για τον χρόνο αποπληρωμής των χρεών των πελατών των επιχειρήσεων

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

προς αυτές πέντε απάντησαν άμεσα, δύο απάντησαν εντός του πρώτου μήνα και ένας εντός του τριμήνου . Στις δύο τελευταίες ερωτήσεις τα αποτελέσματα είναι σχεδόν ταυτόσημα και στις δύο ομάδες επιχειρήσεων.

Αυτό βέβαια συμβαίνει γιατί οι δύο αυτές ερωτήσεις δεν έχουν να κάνουν μόνο με τις επιχειρήσεις , την διαχείρισή τους και την οικονομική τους κατάσταση αλλά και με την κατάσταση της αγοράς. Στην πρώτη περίπτωση είπαμε ότι ήταν η πολιτική των προμηθευτών και μια γενικώς αποδεκτή τακτική της αγοράς. Στην δεύτερη περίπτωση ισχύουν οι εξής συνθήκες : Πρώτον, το καταναλωτικό κοινό μπορούσε να πληρώσει τις υποχρεώσεις τους (αναφερόμενοι στις επιχειρήσεις λιανικής) , και δεύτερον, ισχύει και εδώ η τακτική είσπραξης οφειλών που ίσχυε στην αγορά για τις επιχειρήσεις (για επιχειρήσεις που δεν ανήκουν στον τομέα της λιανικής ή απευθύνονται σε άλλες επιχειρήσεις) .

Το τελευταίο ερώτημα που είχαμε θέσει στο δεύτερο σκέλος του ερωτηματολογίου ζητούσε από τις επιχειρήσεις το επίπεδο ρευστότητάς τους. Σε αυτή την ομάδα των ερωτηθέντων μας απάντησαν τέσσερις στους οκτώ ότι το επίπεδο ρευστότητας των επιχειρήσεών τους ήταν καλό/υψηλό , τρεις στους οκτώ μέτριο και ένας μόνο κακό χαμηλό. Όπως και στην περίπτωση του ερωτήματος για το ύψος των κερδών των επιχειρήσεων έτσι και στην περίπτωση του ερωτήματος για το επίπεδο ρευστότητας των επιχειρήσεων οι απαντήσεις φαίνεται να είναι κατά μέσο όρο χαμηλότερες.

Πρώτα από όλα ενώ στην περίπτωση των επιχειρήσεων που παρέμειναν ανοιχτές η πλειοψηφία των ερωτηθέντων απάντησε ότι είχε πολύ καλή/υψηλή ρευστότητα , ενώ η χειρότερη απάντηση που είχαμε δεχθεί ήταν ότι το επίπεδο ρευστότητάς τους ήταν μέτριο.

Στην δεύτερη ομάδα των ερωτηθέντων η καλύτερη απάντηση ήταν καλό/υψηλό, σχεδόν οι μισοί μέτριο και είχαμε και απάντηση που έλεγε ότι το επίπεδο ρευστότητας ήταν κακό/χαμηλό.

Η τελευταία επιχείρηση είχε σίγουρα κάποια προβλήματα και η βιωσιμότητά της θα μπορούσε να είναι αβέβαιη ακόμα και στην περίπτωση που δεν είχαμε το πρόβλημα της χρηματοοικονομικής κρίσης.

Οι υπόλοιπες επιχειρήσεις δεν θα λέγαμε ότι είχαν κάποιο πρόβλημα ρευστότητας , αλλά είναι σαφές ότι η μείωση της κατανάλωσης και της ρευστότητας στην αγορά θα τις έβρισκε πιο ευάλωτες σε σχέση με τις επιχειρήσεις της πρώτης ομάδας. Είναι επίσης οι επιχειρήσεις οι οποίες βίωσαν σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό τις πιέσεις που δέχτηκε η αγορά από την δραστική μείωση της χορήγησης επιχειρηματικών και επαγγελματικών δανείων από τις τράπεζες.

Έχοντας καταφέρει να αποτυπώσουμε την οικονομική εικόνα των επιχειρήσεων που έκλεισαν μέσα στα χρόνια της χρηματοοικονομικής κρίσης όπως αυτή ήταν το 2008

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

ακριβώς πριν ξεσπάσει η κρίση και επηρεαστεί η ελληνική οικονομία στο ελάχιστο , και έχοντας αναλύσει –έστω και επιφανειακά – τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων αυτών και τις διαφορές τους με τις επιχειρήσεις που κατάφεραν να παραμείνουν ανοιχτές στα χρόνια της κρίσης θα αναφερθούμε στα στοιχεία που μας ανέφεραν οι ίδιοι οι ερωτηθέντες ως βασικούς λόγους του κλεισίματος των επιχειρήσεων τους , καθώς και τα σχόλια που μας έκαναν για αυτές ώστε να μας βοηθήσουν να καταλάβουμε καλύτερα το πρόβλημα και να εντυφλήσουμε ακόμα πιο πολύ σε αυτό.

Γιατί έκλεισαν οι επιχειρήσεις

Στο μέρος αυτό θα παραθέσουμε τις απαντήσεις των ερωτηθέντων για τους κύριους λόγους που έκλεισαν οι επιχειρήσεις τους , καθώς και σχόλια πάνω στο θέμα. Οι απαντήσεις έπρεπε να έχουν σχέση με τις ερωτήσεις του προηγούμενου μέρους και οποιοδήποτε επιπλέον στοιχείο ή κάποιο στοιχείο που θα διαφοροποιούσε την απάντησή τους έπρεπε να προστεθεί στα σχόλια.

Οι απαντήσεις που μας έδωσαν οι ερωτηθέντες αντικατοπτρίζουν τους λόγους για τους οποίους αντιλήφθηκαν και πιστεύουν πως οδήγησαν στο κλείσιμο της επιχείρησής τους. Στο μέρος αυτό έχουμε τις απαντήσεις από επτά άτομα, καθώς όπως έχουμε ήδη αναφέρει μια από τις επιχειρήσεις έκλεισε για λόγους συνταξιοδότηση και δεν μπορούμε να ήμαστε σίγουροι για τους ακριβείς λόγους για τους οποίους θα έκλεινε η επιχείρηση.

Ζητήσαμε να μας απαντήσουν δίνοντάς μας τους 3 κύριους λόγους με σειρά προτεραιότητας από τον πιο σημαντικό στον λιγότερο σημαντικό εξαιτίας των οποίων οι επιχειρήσεις τους δεν άντεξαν κατά τα χρόνια της χρηματοοικονομικής κρίσης.

Με μεγαλύτερη συχνότητα είδαμε να μας απαντούν ότι η μείωση του τζίρου ήταν το βασικό πρόβλημα που αντιμετώπισαν (πέντε στους επτά το θεώρησαν ως το κυριότερό τους πρόβλημα). Την μείωση των κερδών ανέφεραν οι υπόλοιποι σαν κύριο λόγο του κλεισίματος. Σαν δεύτερος σε σημαντικότητα λόγος για το κλείσιμο των επιχειρήσεων φάνηκε να θεωρείται ξεκάθαρα η ρευστότητα.

Οι έξι στους επτά απάντησαν πως θεωρούν το χαμηλό επίπεδο ρευστότητας ως τον δεύτερο σε σημασία και επιρροή παράγοντα που τους οδήγησε στο κλείσιμο των επιχειρήσεών τους. Ένας μόνο απάντησε ότι τα μειωμένα κέρδη οδήγησαν στο κλείσιμο της επιχείρησής τους. Σαν τρίτο πιο σημαντικό παράγοντα ανέφεραν την μείωση των κερδών τέσσερις από τους επτά , δύο την μείωση του τζίρου τους και ένας το χαμηλό επίπεδο ρευστότητας της επιχείρησής του.

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Είναι ξεκάθαρο μετά από τις απαντήσεις που πήραμε σε αυτό το κομμάτι ότι οι βασικοί λόγοι του κλεισίματος ήταν ο μειωμένος τζίρος, η μειωμένη ρευστότητα και τα μειωμένα κέρδη των επιχειρήσεων όπως αυτό θα ήταν αναμενόμενο σε μεγάλο βαθμό.

Το κυριότερο πρόβλημα που αναφέρουν ήταν η μείωση του τζίρου, το οποίο είναι πλήρως αναμενόμενο σαν αποτέλεσμα, καθώς είναι η πρωτογενής αιτία δημιουργίας προβλημάτων της εκάστοτε επιχείρησης. Είναι επίσης η γενεσιουργός αιτία η οποία οδηγεί όλες τις επιχειρήσεις σε αλλαγές, αναδιαρθρώσεις των δομών τους και σε πολλές περιπτώσεις σε μείωση του προσωπικού τους. Σαν δεύτερος σημαντικότερος παράγοντας με την υψηλότερη ποσοστιαία απάντηση έρχεται το χαμηλό επίπεδο ρευστότητας και σαν τρίτος πιο σημαντικός παράγοντας έρχεται το χαμηλότερο επίπεδο κερδών.

Με αυτά τα δεδομένα μπορούμε να πούμε ότι η ρευστότητα έπαιξε σημαντικό ρόλο στην κατάληξη των επιχειρήσεων. Βλέποντας ως τρίτο πιο σημαντικό παράγοντα τα μειωμένα ή μηδενικά κέρδη ή ακόμα και τις ζημιές, μπορούμε να πούμε ότι γενικά οι επιχειρήσεις αυτές ήταν συνηθισμένες σε χαμηλά επίπεδα κερδών, οπότε την μείωση των κερδών δεν την θεώρησαν σημαντικό πρόβλημα. Οπότε πλέον του αναμενόμενου και κοινού προβλήματος για όλες τις επιχειρήσεις της μείωσης του τζίρου, το οποίο ήταν εξωγενές προς της επιχείρηση και μη αναστρέψιμο και πλέον των χαμηλών κερδών των επιχειρήσεων βλέπουμε ότι το επίπεδο ρευστότητας ήταν αυτό έπαιξε σημαντικό ρόλο.

Για να καταλάβουμε καλύτερα το πρόβλημα ζητήσαμε να μας κάνουν σχετικά σχόλια. Οι περισσότερες επιχειρήσεις μας ανέφεραν ότι δεν είχαν άλλες πηγές, ώστε να εξασφαλίσουν τα σωστά επίπεδα ρευστότητας για την λειτουργία της επιχείρησής τους. Επίσης μας είπαν ότι δεν είχαν συχνές συναλλαγές με τράπεζες όσον αφορά τον δανεισμό τους για κεφάλαια κίνησης, ενώ αυτές που λάμβαναν τα σχετικά δάνεια δεν το είχαν σαν πρώτη προτεραιότητα.

Όταν η χρηματοοικονομική κρίση ξέσπασε και στην Ελλάδα επηρέασε άμεσα και σε μεγάλο βαθμό τις τράπεζες, οι οποίες ήταν εκτεθειμένες σε δάνεια του ιδιωτικού τομέα, μεγάλο σχετικά ποσοστό των οποίων θεωρούνταν επισφαλή.

Όταν οι επιχειρήσεις ζήτησαν την λήψη δανείου από τις τράπεζες ως τελευταία λύση για την χρηματοδότηση των αναγκών λειτουργίας τους τα δάνεια δεν έγιναν δεκτά, παρά το γεγονός ότι μέχρι εκείνο το σημείο περίπου οι μισοί από τους ερωτηθέντες, τρεις από τους επτά, δεν είχαν παρουσιάσει ούτε για ένα έτος ζημιές. Επίσης ένα σημαντικό στοιχείο είναι ότι οι περισσότερες που τα χρειάζονταν για την ανανέωση των εμπορευμάτων τους, πληρώνονταν άμεσα και ως εκ τούτου δεν είχαν μεγάλα σχετικά ποσά αναμενόμενων εισπράξεων, ώστε να υποστηρίξουν ότι απλά έτυχε να υπάρχει μια τυχαία στενότητα ρευστού αλλά και μη έχοντας ιστορικό σχετικών

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

δανείων δημιουργήθηκε ο φόβος για αδυναμία συνέχισης λειτουργίας των επιχειρήσεων αυτών.

Βιβλιογραφία

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

Κεφάλαιο 1

«Οι επιπτώσεις των οικονομικών κρίσεων σε Μικροοικονομία-Μακροοικονομία και Χρηματογορές», πτυχιακή εργασία, Εισηγητής : Νικόλαος Πετράκης Φοιτητής : Νάσιος Κυριάκος

http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/sdo/fi/2012/NasiosKiriakos/attached-document-1347429977-967911-5278/Nasios_Kiriakos2012.pdf

«Η αλληλεπίδραση της οικονομικής κρίσης και του πληθωρισμού», ελληνική έκδοση wikibooks.org

https://el.wikibooks.org/wiki/%CE%97_%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BB%CE%B5%CF%80%CE%AF%CE%B4%CF%81%CE%B1%CF%83%CE%B7_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82_%CE%BA%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B7%CF%82_%CE%BA%CE%B1%CE%B9_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CF%80%CE%BB%CE%B7%CE%B8%CF%89%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%8D

«Three weeks that changed the world», άρθρο ηλεκτρονικής έκδοσης εφημερίδας Guardian , Nick Mathiason ,

<http://www.theguardian.com/business/2008/dec/28/markets-credit-crunch-banking-2008>

«Crash course :The effects of the financial crisis are still being felt, five years on. This article, the first of a series of five on the lessons of the upheaval, looks at its causes», άρθρο από την ηλεκτρονική έκδοση του περιοδικού The Economist ,

<http://www.economist.com/news/schoolsbrief/21584534-effects-financial-crisis-are-still-being-felt-five-years-article>

«Financial crisis of 2007–08», Wikipedia ,

https://en.wikipedia.org/wiki/Financial_crisis_of_2007%E2%80%9308

«United States Unemployment Rate», αναφορά στον δείκτη ανεργίας των ΗΠΑ, από τον διαδικτυακό ιστότοπο tradingeconomics.com

<http://www.tradingeconomics.com/united-states/unemployment-rate>

«European debt crisis», άρθρο από την Wikipedia

https://en.wikipedia.org/wiki/European_debt_crisis

Κεφάλαιο 2

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

«Οι επιπτώσεις της χρηματοοικονομικής κρίσης στις ελληνικές επιχειρήσεις»,
Μιχαήλ Απιδόπουλος, Διπλωματική Εργασία

<https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/14209/1/MBA+%CE%91%CE%A0%CE%99%CE%94%CE%9F%CE%A0%CE%9F%CE%A5%CE%9B%CE%9F%CE%A3.pdf>

«Η επίδραση της οικονομικής κρίσης στην επίδοση των ελληνικών επιχειρήσεων»,
Πουρνάρα Σοφία, Διπλωματική Εργασία

http://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/bitstream/10889/6271/1/Nimertis_Pournara.pdf

«Ποσοτική Έρευνα : Η Επίδραση της Οικονομικής Κρίσης στις Επιχειρήσεις»,
Επιστημονικός Υπεύθυνος : Γεώργιος Αυλωνίτης Ερευνήτρια : Χριστίνα Γιακουμάκη

http://www.selpe.gr/ereunes/index_ereunes_2009_03_12_6o_sinedrio_aulonitis.pdf

«Ελληνική κρίση χρέους 2009-σήμερα», Wikipedia

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%BA%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B7_%CF%87%CF%81%CE%AD%CE%BF%CF%85%CF%82_2009-%CF%83%CE%AE%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B1

«Κομισιόν: Η Ελλάδα επλήγη σοβαρά από τις επιπτώσεις της κρίσης», άρθρο
ηλεκτρονικής έκδοσης εφημερίδας «ΤΟ ΒΗΜΑ»

<http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=633951>

«Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα : Αίτια και Επιπτώσεις», παρουσίαση έρευνας
Χάρης Βήτας, Τράπεζα της Ελλάδος

http://www.bankofgreece.gr/BoGDocuments/PRESENTATION_harris_vitas.pdf

«Ελληνικές επιχειρήσεις και οικονομική κρίση», παρουσίαση, Πασιούρας Φώτης,
Επίκουρος καθηγητής <http://www.slideshare.net/chaniadevs/ss-11280198>

«ΙΚΑ: Λιγότεροι οι ενεργοί ασφαλισμένοι από τους συνταξιούχους», άρθρο του
οικονομικού διαδικτυακού ιστότοπου capital.gr, του Δημήτρη Κατσαγάνη

<http://www.capital.gr/story/2277111>

Κεφάλαιο 3

Οι επιπτώσεις της κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του νομού Αχαΐας

«Ορισμός των πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων» Ευρωπαϊκή Ένωση ,
Επίσημη Εφημερίδα L 124 της 20.05.2003 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV:n26026>

«Οι μικρές επιχειρήσεις δημιουργούν το 85% των νέων θέσεων εργασίας» , Δελτίο Τύπου ,
Ευρωπαϊκή Ένωση
http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-20_el.htm

«Οι ΜΜΕ στην ενιαία αγορά» , από το βιβλίο *Ευρωπαϊκή Ένωση: δίκαιο, οικονομία, πολιτικές*. Νίκος Μούσης ,
http://www.europedia.moussis.eu/books/Book_2/6/17/01/04/?lang=gr&all=1&s=1&e=10

Σύνολο εξαμηνιαίων ερευνών του Ινστιτούτου Μικρών Επιχειρήσεων της ΓΣΕΕΒΕΕ
για τις τάσεις του οικονομικού κλίματος

<http://www.imegsevee.gr/attachments/article/414/sinoliki.pdf>

http://www.imegsevee.gr/attachments/article/992/parousiasi_ereuna_febr_2015.pdf

http://www.imegsevee.gr/attachments/article/692/prosvasi_mme_xrimatodotisi.pdf

http://www.imegsevee.gr/attachments/article/902/parousiasi_ereuna_aug2014.pdf